

7

Κ. ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

Τακτικού καθηγητοῦ τῆς γεωλογίας καὶ ὄρυκτολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ
Πανεπιστημίῳ καὶ Πολυτεχνείῳ

ΦΥΣΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ
ΤΗΣ ΘΡΑΚΙΚΗΣ

ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ ΕΚ ΤΗΣ ΕΠΕΤΗΡΙΔΟΣ
ΤΗΣ ΘΡΑΚΙΚΗΣ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΟΣ

ΑΓΟΡΑ
Λ. ΔΕΛΗΓΕΩΡΓΗ
ΑΡΙΘ. _____

Β. Σ. Α. Ε. Σ. 40717

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ
ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

1897

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΜΕΧΡΙΣ ἐσχάτων ἡ ἐπιστήμη ἡ ἐρευνῶσα τὸ ποιὸν τῶν ἐμφύχων ὄντων, δηλ. τῶν φυτῶν καὶ ζώων, ἡ καλουμένη βιολογία, διετέλει ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἀνοργανογραφίαν, τὴν σπουδὴν δηλ. τῶν ὀρυκτῶν καὶ πετρωμάτων. Διότι ἐθεώρει τὰ ἐγόργανα ὄντα ὡς πλάσματα ὄλως διάφορα, ἐν οἷς ἡ ζωὴ ἐξαρτᾶται ἐξ ὑπερφυσικῆς τινος δυνάμεως, ὅλως διαφόρου ἐκείνης, ἣτις γεννᾷ κρυστάλλους καὶ παράγει χημικὰς συνθέσεις ἀνοργάνους, οἷον ὕδωρ, μαγειρικὸν ἅλας, ἀδάμαντας, μάρμαρα.

Εἰς τὸν μέγαν ὅμως Δαρβίνον ἐπεφυλάσσετο ἡ ἰδέα τῆς ἐνότητος τοῦ ἀνοργάνου καὶ ἐνοργάνου κόσμου. Διὰ τῆς θεωρίας αὐτοῦ τὰ ὀρυκτά, φυτὰ καὶ ζῶα, ἐπομένως καὶ ὀλογικὸς ἄνθρωπος, ἔχουσι κοινὴν τὴν καταγωγὴν καὶ ἡ γένεσις τῶν μορφῶν τῶν ζώων καὶ φυτῶν μηχανικῶς ἐξηγεῖται καὶ οὐχὶ δι' ὑπερφυσικῶν δυνάμεων, αἵτινες ἔσπειραν ἐπὶ τῆς γῆς τὰ σπέρματα τῆς ζωῆς.

Καὶ ἔκτοτε οὐδεὶς πλέον φυσικὸς ἢ χημικὸς, οὐδεὶς ὀρυκτολόγος, γεωλόγος, ζωολόγος, φυτολόγος ἢ ἀστρονόμος

ὅπως ἐξηγήσῃ τὰ διάφορα φαινόμενα, ἅτινα εἶνε θέματα τῶν ἐπιστημονικῶν αὐτοῦ ἐρευνῶν, παραδέχεται τὴν ἐνεργητικότητα αὐτοῦ αἰτίας, ἀλλὰ τὰ πάντα θεωρεῖ ὡς ἀναγκαίας συνεπείας φυσικῶν καὶ χημικῶν δυνάμεων. Διὰ τῆς ἐνότητος ταύτης δλόκληρος ἡ Δημιουργία εἶνε ἔμψυχος καὶ ἡ ὕλη καὶ τὸ πνεῦμα εἶνε ἀδιαχώριστα.

Καὶ κεῖται μὲν ὁ λίθος ἀκίνητος καὶ ἀδρανεῖ ἐρριμμένος ἐπὶ τινος γωνίας τῆς ὁδοῦ καὶ ἐν καταφανεστάτῃ εὐρίσχεται ἀντιθέσει πρὸς τι φυτάριον βλαστάνον ἐπὶ ραγάδος βράχου τινός, ἐφ' οὗ ἀνθεῖ, παράγει ἀπογόνους καὶ ἀποθνήσκει ἐπὶ τέλους, διαλυόμενον εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη, ἡ ἀδράνεια ὁμως αὕτη τοῦ κακῶς λεγομένου ἀψύχου λίθου εἶνε φαινομενική, διότι κατεδείχθη, ὅτι ἐντὸς τοῦ ἀψύχου τούτου ὄντος εἰς ἀέανον ἐνέργειαν εὐρίσχονται δυνάμεις λογικαί.

Ἡ ὕλη ἡ κοσμογονική, ἡ ἀρχέγονος, ὄχι μόνον εἰς χημικὰ στοιχεῖα καὶ ἐνώσεις ὀρυκτὰς διεμορφώθη, ἀλλὰ καὶ εἰς ζῶσας, ὡς συνήθως λέγομεν, μορφὰς διεπλάσθη βαθμηδὸν ἐν τῇ παρόδῳ ἀπείρων αἰῶνων, ἐν αἷς ἐκδηλοῦται καταφανέστερον ἡ θεία τῆς Δημιουργίας πνοή, ἡ ψυχὴ τοῦ κόσμου, ἥτις ἐν τοῖς τελειοτάτοις τῶν ἐμψύχων δημιουργημάτων καὶ ἰδίᾳ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ὁμιλεῖ τὴν γλῶσσαν τοῦ πνεύματος καὶ τῆς λογικῆς.

Ὅθεν ὁ ἀνθρώπος δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς τὸ κορυφωμα τῆς Δημιουργίας, διότι ἐν αὐτῷ ἀναγνωρίζομεν ὑπὸ πάσας αὐτοῦ τὰς ιδιότητας τὸ πνεῦμα, τὸ λογικόν, τὴν αἰώνιον τοῦ κόσμου ἀθάνατον ψυχὴν, ὅπως καὶ ἡ ὕλη εἶνε ἀφθαρτος καὶ αἰώνιος. Ἡ ρηοτάτη λοιπὸν κατεδείχθη ἡ γνώμη τοῦ ποιητοῦ Goethe εἰπόντος, ὅτι ἡ ὕλη καὶ τὸ πνεῦμα χωρὶς ἀλλήλων οὔτε νὰ ὑπάρχωσι δύνανται οὔτε νὰ ἐνεργῶσι.

Δύναται ἅπας ὁ ἐνέργανος κόσμος καὶ ἡ ἀνθρωπότης δλό-

κληρος νὰ ἐκλείψωσιν ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς, ὅπως ἐξέλιπον οἱ πτεροδάκτυλοι καὶ οἱ ἰχθυόσαυροι, δύναται νὰ κατασυντριβῆ ἡ γῆ εἰς θρύμματα ἢ νὰ καταπέσῃ ἐπὶ τοῦ ἡλίου ὡς πελώριος διάττων ἀστήρ, ἢ καὶ αὐτὸς ὁ ἥλιος καὶ ὁλόκληρον τὸ πλανητικὸν σύστημα νὰ καταστραφῶσιν, **ἢ ὕλη ὅμως αὐτῶν ἀδύνατον νὰ ἐκμηδενισθῆ καὶ ἀθάνατος καὶ αἰωνία διαμένει ἡ ψυχὴ τοῦ κόσμου.**

Διὰ νὰ πλασθῆ ὅμως ἐξ ἀτελεστερῶν ὄντων ἀνθρωπότης τελεία καὶ νὰ ἐκδηλωθῆ ἐν αὐτῇ ἡ θεία τῆς Δημιουργίας πνοή, ἠναγκάσθησαν αἱ φυσικαὶ δυνάμεις νὰ ἐργασθῶσιν ἐπὶ ἑκατομμύρια ἑκατομμυρίων αἰῶνων. Μετὰ τῆς βαθμικῆς δὲ ἐξελίξεως τῶν διαφόρων μορφῶν, ἀπὸ τοῦ ἀμορφώτου πρωτοπλάσματος ἄχρι τοῦ ἀνθρώπου, αἱ φυσικαὶ δυνάμεις παρεσκεύαζον συγχρόνως καὶ κατάλληλον οἰκητήριον, ὅπερ ἔμελλε νὰ ἀναθρέψῃ τὸ μέλλον ἐπὶ τοῦ πλανήτου νὰ κυριαρχήσῃ λογικὸν ὄν. *Ἐγένωναν στερεάς.*

Φυτὰ δὲ καὶ ζῶα ἐκεῖ ἐνεφανίσθησαν καὶ ἀνεπτύχθησαν καὶ ἐκεῖ ὑπάρχουσι καὶ ζῶσιν, ὅπου τὰ τρία περιβλήματα τοῦ διαπύρου τῆς γῆς πυρῆνος, δηλ. ἡ *λιθόσφαιρα* (ὁ φλοιὸς τῆς γῆς), ἡ *ὕδρσφαιρα* (οἱ ὠκεανοὶ) καὶ ἡ *ἀτμόσφαιρα* εὐρίσκονται εἰς ἄμεσον μετ' ἀλλήλων συνάφειαν· διότι ἄνευ *χορός, ὕδατος καὶ ἀέρος* καὶ ἄνευ ὠρισμένων ὁρίων θερμότητος καὶ φωτὸς εἶνε φυσικῶς ἀδύνατον νὰ διαπλασθῶσι καὶ ζήσωσιν ἐπὶ τῆς γῆς ἐνόργανα ὄντα.

Ἐπὶ αἰῶνας αἰῶνων εἰς καὶ μόνον ὠκεανὸς τὴν λιθόσφαιραν πανταχόθεν περιέκλειε. Δυνάμεις ὅμως ὑποχθόνια βραδύτατα ἐπὶ τῆς λιθοσφαίρας ἐνεργήσασαι, συνέπτυξαν καὶ διέρρηξαν τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῆς καὶ οὕτω τμήματα τοῦ θαλασσοῦ βυθοῦ, βραδέως τῶν κυμάτων τοῦ ὠκεανοῦ ἀναδύσχοντα, ἐσχημάτισαν *ἠπείρους, νήσους καὶ ὄρη.*

Ἐνῶ δὲ τοιαύτας ἀνατροπὰς καὶ ἀλλοιώσεις ὑφίστατο ἡ ἐπιφάνεια τοῦ πλανήτου, ἡ ἐνόργανος δημιουργία, ἥτις ἐνεφανίσθη διὰ μορφῶν ἀτελεστάτων, ἐχώρει ἐπὶ τὸ τελειότερον διὰ βαθμιαίας ἐξελίξεως ὄντων τελειοτέρων, ὧν πλεῖστα ἐξέλιπον ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς, ἄχρις οὗ ἐδημιουργήθη διὰ τοιαύτης βαθμιαίας ἐξελίξεως ἡ νῦν ζῶσα πλάσις καὶ ὁ ἄνθρωπος.

Ὡστε ζῶα καὶ φυτὰ εἶνε ἄμεσα τῆς γῆς γεννήματα, ἡ δὲ ἐν αὐτοῖς παρατηρουμένη ζωὴ εἶναι ἀποτέλεσμα φυσικῶν καὶ χημικῶν δυνάμεων. Δὲν ἐνεφανίσθησαν δὲ ἅπαντα τὰ νῦν ζῶντα ὄντα συγχρόνως, ἀλλὰ βαθμηδόν, διότι ἔπρεπε καὶ ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς νὰ διαπλασθῆ ὑπὸ φυσικῶν δυνάμεων ἐπὶ τὸ τελειότερον καὶ νὰ παρασκευασθῆ καταλλήλως, ὅπως ἀναδείξῃ ὄντα τελειότερα. Ἐπρεπεν ἡ γῆ νὰ λάβῃ τὴν παροῦσαν αὐτῆς διάθεσιν καὶ διάταξιν, ὅπως ἀναδείξῃ καὶ ἄνθρωπον. Ἐπρεπε νὰ διαμελισθῶσιν αἱ ἠπειροὶ ὑπὸ πλείστον θαλασσῶν καὶ κόλπων καὶ νὰ καταβυθισθῶσι τμήματα μεγάλα ἢ μικρὰ τῆς ἐξαρθείσης χέρσου, ἔπρεπε τέλος νὰ γεννηθῶσιν ὄρη, νὰ σχηματισθῶσι ποταμοὶ καὶ λίμναι καὶ νὰ λάβῃ τὴν κατάλληλον διαύγειαν ἢ ἀτμόσφαιρα, ὅπως διαμορφωθῆ ἐν χρόνῳ μακροτάτῳ ὁ ἄνθρωπος ἐξ ἀνθρωποειδῶν ἄλλων ὄντων κατωτέρας ζωολογικῆς βαθμίδος. Ὡστε κατὰ τὰ γηρατεῖα αὐτῆς, διότι τὰ ὄρη εἶνε ρυτίδες ἢ πληγαί, ἡ γῆ ἐγέννησε τὸν ἄνθρωπον, οὐχὶ ἀμέσως ἐκ χορῆς, ὕδατος καὶ ἀέρος, ὅπερ φυσικῶς ἀδύνατον, ἀλλὰ λαβούσα ὄντα ἄλλα ἀνθρωποειδῆ ἀτελέστερα διεμόρφωσε ταῦτα εἰς λογικά. 1)

Ἄλλὰ καὶ ἡ ἐπὶ τὸ τελειότερον πνευματικὴ τῆς ἀνθρωπό-

1) Σημ. Ἐνεκα τῆς ἐν Τουρκίᾳ ὑπαρχούσης λογοκρισίας δὲν ἐτυπώθη τὸ μέρος τοῦτο ἐν τῇ ἐπετηρίδι τῆς Θρακικῆς ἀδελφότητος.

τητος ἐξέλιξις, ἰδίως κατὰ τὰ πρῶτα αὐτῆς στάδια, εἶνε γέννημα ἄμεσον αὐτῆς τῆς γῆς. Αἱ φυσικαὶ δυνάμεις ἐπὶ μυριάδας ἑτῶν ἐργασθεῖσαι διεμόρφωσαν κατάλληλον τῆς γῆς τόπον οὕτω, ὅπως ἐν αὐτῷ ἐνωρίτατα διαμορφωθῆ λαὸς προοδευτικός, φιλελεύθερος καὶ γενναῖος. Καὶ ὡς τοιοῦτον τόπον ἐξέλεξαντο τὴν Ἑλληνικὴν χερσόνησον, ἐν ἣ ἀνεπτύχθη τὸ *Ἑλληνικὸν πνεῦμα*, τὸ καύχημα καὶ σέμνωμα τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου.

Ἄν δὲν ὑπῆρχεν Ἑλληνικὴ χώρα ἀπὸ τοῦ Ἰστρου ἄχρι τῆς Κρήτης καὶ Κύπρου, καὶ ἀπὸ τοῦ Ἰονίου Πελ. ἄχρι τοῦ Ἄντιταύρου καὶ τοῦ Ἀργαίου καὶ πέραν, Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς καὶ καθόλου Εὐρωπαϊκὸς θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ διαμορφωθῆ καὶ νὰ ἐκδηλωθῆ τὸ πνεῦμα, ἡ ψυχὴ τοῦ κόσμου, ἐν πλήρει τῇ μεγαλοπρεπείᾳ αὐτοῦ. Δόξα, λοιπόν, αἰδῖος εἰς τὴν χώραν ταύτην, ἥτις καὶ μετὰ πάροδον αἰῶνων διεσώθη ἀκμαία, τὸ δὲ κλίμα αὐτῆς οὐδεμίαν ὑπέστη ἀλλοίωσιν, ἀλλ' ὑπάρχει αὐτὸ ἐκεῖνο, ὅπερ διέθρεψε τοὺς μεγάλους ἡμῶν προγόνους.

Τμῆμα τῆς ἐνδόξου ταύτης χώρας ἀναπόσπαστον γεωγραφικῶς καὶ ἐθνολογικῶς εἶνε καὶ ἡ **Θράκη**, ἐν ἣ ὁ Ἑλληνισμὸς ἐπὶ 1000 καὶ πλέον ἔτη διεδραμάτισεν ἕξοχον πρόσωπον καὶ ἐν ἣ ὑπάρχει τὸ κέντρον τῆς *Ἑλληνικῆς ὀρθοδοξίας*, πρὸς ὃ πάντες οἱ Ἕλληνας ἔχομεν τὸ βλέμμα ἐστραμμένον. Τῆς χώρας ταύτης τῆς γεωλογικὴν σύστασιν καὶ τὴν γεωγραφικὴν κατασκευὴν δι' ὀλίγων θέλομεν ἐκθέσει κατὰ τὰς νεωτάτας ἐρεῦνας,* ὅπως καταδείξωμεν τὸ μέγα αὐτῆς μέλλον καὶ τὸ ἕξοχον πρόσωπον, ὅπερ θὰ διαδραμα-

*Σημ. *A. Kirchhoff*, Unser Wissen v. der Erde. B. III 2te Abt. S. 65.

τίση καὶ αὐτὴ μετὰ τῆς ἄλλης Ἑλλ. χώρας ἐπ' ἀγαθῶ τῆς ἀνθρωπότητος.

Α'. Θέσις καὶ γεωλογικὴ καὶ ὄρεογραφικὴ κατασκευὴ τῆς Ἑλλ. χερσονήσου.

Ἐν μέσῳ τῶν τριῶν τοῦ Παλαιοῦ Κόσμου ἠπείρων ἐξοπλοῦται ἡ Ἑλληνικὴ χερσόνησος ἢ τοῦ Αἴμου, ἧς τὸ σεμνὸν ὄνομα θέλουσι νὰ ἐκβαρβαρίσωσιν οἱ ἐπὶ ἡλῦδες αὐτῆς λαοί, καλοῦντες αὐτὴν *Βαλκανικὴν*. Κεῖται δὲ ὑπὸ τὸν λαμπρότατον τῆς ὑψηλίου οὐρανὸν καὶ περιβρέχεται ὑπὸ τῆς θαυμασίας τῆς Μεσογείου θαλάσσης, ἧτις ἐνεκα τοῦ μεγάλου αὐτῆς βάθους κέκτῃται λαμπρὸν ἀξούρινον χρῶμα.

Ἀρχεται δὲ ἀπὸ τοῦ Ἰστρου καὶ τοῦ παραποτάμου αὐτοῦ Σαύου ὑπὸ 45⁰—44⁰ Β Π καὶ πρὸς τὰ ΝΑ διευθυνομένη καταλήγει εἰς τὸ θραῦσμα αὐτῆς τὴν ἠρωϊκὴν Κρήτην ὑπὸ 35⁰ Β Π. Ἐγκλείεται δὲ μεταξὺ τοῦ 31ου καὶ 47ου μεσημβρινοῦ ἀπὸ τῆς νήσου Φέρρου, οὔτινες συμπεριλαμβάνουσι καὶ σημαντικὸν μέρος τῆς Ἑλληνικῆς Μικρασίας καὶ τὰ πελάγη *Αἰγαίου* καὶ *Ἰόνιου* καὶ τὴν Προποντίδα.

Εἶνε δὲ ἡ Ἑλλ. χερσόνησος ἢ μάλλον ἐκ τῶν ἄλλων τῆς νοτίας Εὐρώπης ὑπὸ τῆς Μεσογείου θαλάσσης διαμεμελισμένη χώρα, διότι κόλπαι βαθύτατα διασχίζουσιν αὐτὴν καὶ σχηματίζουσι ἐπὶ τῶν παραλίων τῆς λιμένας εὐρυτάτους καὶ ἀσφαλεστάτους. Ὡς ἐκ τοῦ τοιοῦτου δὲ διαμελισμοῦ τὸ μὲν Ἑλλ. κράτος μετὰ τῆς Ἠπείρου ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Θυάμιδος ἄχρι τῶν Α. προπόδων τοῦ Ὀλύμπου ἔχει μῆκος παραλίων 3,100 χιλμ. καὶ ἐμβαδὸν 71,826 □ χιλμ. ὥστε εἰς ἓν χιλμ. παραλίας ἀναλογοῦσι 23 □ χιλμ. στερεᾶς. Τὸ δὲ

τῆς ἐπιλοίπου χερσονήσου τμήμα τὸ ἐξικνούμενον μέχρι τοῦ Φλανατικῆς κόλπου καὶ τοῦ Αἰμονίου ἄκρ. ἔχει μῆκος παραλίων 2440 χιλμ. καὶ ἐμβαδὸν 394,685 □ χιλμ. ὥστε εἰς ν χιλμ. παραλίας ἀναλογοῦσα 165 □ χιλμ. στερεᾶς.

Γεωλογικῶς ἡ Ἑλλ. χερσόνησος συνίσταται κυρίως ἐξ ἀζωϊκῶν καὶ μεσοζωϊκῶν πετρωμάτων, ἐν οἷς ἐξαπλοῦνται καὶ καινοζωϊκὰ καὶ ἠραιογενῆ πετρώματα. Διὰ γραμμῆς φερομένης διὰ τῶν δυτικῶν συνόρων τῆς Σερβίας καὶ Μακεδονίας καὶ καθικνουμένης μέχρι τῶν Καμβουνίων Ὀρέων καὶ ἐκείθεν διὰ τοῦ Ὀλύμπου μέχρι τῆς θαλάσσης καὶ τῆς ὄροστοιχίας τοῦ Πηλίου ἡ Ἑλλ. χερσόνησος διαιρεῖται εἰς δύο τμήματα πετρογραφικῶς διάφορα. Τὸ ἀνατολικὸν τμήμα συνίσταται ἐξ ἀζωϊκῶν πετρωμάτων, τὰ ὅποια ἐσχηματίσθησαν κατὰ τὰ πρῶτα στάδια τοῦ πλανήτου ἡμῶν ἐντὸς θαλάσσης θερμῆς, ὅτε οὐδὲν ἐνόργανον ὄν εἶχεν ἐμφανισθῆ εἰσέτι ἐπὶ τοῦ προσώπου τῆς γῆς. Ἐξ ἀζωϊκῶν ἐπίσης πετρωμάτων συνίστανται τὸ Α. τμήμα τῆς Ὀθρυος, τμήμα μικρὸν τῆς ἐπαρχίας τοῦ Ξηροχωρίου, ἡ ΝΑ. Εὐβοία (ὄρος Ὀχη, Στύρα), μέγα μέρος τῆς Ἀττικῆς (Πεντελικόν, Ὑμηττός, Λαυρεωτικὴ), ἅπασαι σχεδὸν αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου Πελ. καὶ τμήματὰ τινα τῆς ΝΑ. Πελοποννήσου (Πάρνων, Ταύγετον) καὶ τῆς Κρήτης.

Τὰ ἀζωϊκὰ δὲ πετρώματα τούτων εἶνε **μάγμαρα** (Πεντελικόν, Πάρος, Ἄθως κτλ.), **μαρμαρυγιακοὶ σχιστόλιθοι** (Λαυρεωτικὴ, Πήλιον, Ἄθως, Ροδόπη), **γνεύσιοι** (Πάρος, Νάξος, Ἄθως, Αἶμος) καὶ **γρανῖται** (Νάξος, Πάρος, Λαύρειον, Αἶμος). Καὶ τὰ μὲν μάγμαρα, γνωστὰ τοῖς πᾶσι, εἶνε συσσωμάτωμα κοκκιῶδες ἢ λίαν λεπτομερές κρυσταλλίων ὀξυανθρακικῆς ἀσβέστου. Οἱ δὲ μαρμαρυγιακοὶ σχιστόλιθοι συσσωμάτωμα κρυσταλλίων ἢ κρυσταλλικῶν θραυσμάτων χα-

λαξίου (όξυπυριτίου, δι' οὗ κατασκευάζεται ἡ ὕελος), ὁμοίου ἐντελῶς πρὸς τὴν θαλασσίαν καὶ ποταμίαν ἄμμον, καὶ ἐκ **μαρμαρυγίου**, ἐνὸς χημικῶς συνθέτου ὄρυκτου, ὅπερ συνήθως σχίζεται εἰς λεπτότατα πέταλα, ὀνειδέστατα πολλαίως καὶ ἐλαστικά. Τὸ ὄρυκτὸν τοῦτο εἰ τοῦ Ἄγ. Ὅρους μοναχὰ γινώσκουσι, διότι διὰ λεπτῶν τούτου πετάλων καλύπτουσι ὡς δι' ὑέλωμάτων τὰς ἐπὶ ξυλίνων μικρῶν σταυρῶν γλυφάς. Τέλος ὁ γενέσιος εἶνε συσσωμάτωμα τριῶν ὄρυκτῶν, **χαλαξίου** καὶ **μαρμαρυγίου** καὶ ἐτέρου τρίτου, ἀστρίου καλουμένου, σκληροῦ καὶ χημικῶς λίαν πολυσυνθέτου· ἐκ τοῦ ὄρυκτου τούτου ἀποσαθρουμένου καὶ χημικὴν πάσχοντος ἀλλοίωσιν παράγεται ὁ γνωστὸς πηλὸς τῶν κεραμῶν καὶ οἰκοδόμων. Ὁ γενέσιος δὲ καὶ ὁ μαρμαρυγιακὸς σχιστόλιθος σχίζονται εἰς πλάκας, καὶ ὡς ἐκ τούτου γίνεται αὐτῶν χρῆσις εἰς τὴν οἰκοδομικὴν. Ὁ γρανίτης συνίσταται ἐκ τῶν αὐτῶν ὄρυκτῶν ἐξ ὧν καὶ ὁ γενέσιος, δὲν εἶναι ὅμως σχιστοφυῆς, οὐδὲ ἀνήκει κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὰ ἀζωϊκά, ἀλλ' εἶνε πυριγενῆς, ἀνεξεληθὼν ἐκ τῶν σπλάγχων τῆς γῆς εἰς ἀρχαιοτάτους γεωλογικοὺς χρόνους τετηκῶς καὶ διάπυρος.

Τὸ δυτικὸν δὲ τμήμα, ὅπερ περιλαμβάνει τὴν Βοσνίαν, τὸ Μαυροβούνιον, τὴν Ἀλβανίαν καὶ Ἡπειρον καὶ τὸ πλεῖστον τοῦ Ἑλλ. κράτους, συνίσταται ἐκ μεσοζωϊκῶν καὶ καινοζωϊκῶν πετρωμάτων, ἅτινα ἐσχηματίσθησαν ἐπίσης ἐν θαλάσσει, ἀλλ' εἰς χρόνους καθ' οὓς ἡ ἐνόργανος ὠσμουργία εἶχεν ἤδη ἀρκούντως προαχθῆ. Τὰ πετρώματα δὲ ἐξ ὧν τὸ τμήμα τοῦτο συνίσταται εἶνε κυρίως ἀσβεστόλιθοι, λίθοι γνωστοὶ τοῖς Ἑλλησι, ἐξ ὧν παράγεται ἡ ἄσβεστος καὶ ἐξ ὧν συνίσταται ὁ Λυκαβητὸς καὶ πλεῖστα ἄλλα ὄρη τῆς Ἑλλάδος, ἐκ ψαμμίτου, ἄμμου δηλ. ἀποπετρωθείσης, ἐξ' οὗ συνίστανται π. χ. πολλὰ ὄρη τῆς Αἰτωλίας, ἐξ ἀργιλικοῦ

σχιστολίθου, δηλ. ἐκ πηλοῦ σὺν τῷ χρόνῳ ἀποπετρωθέντος καὶ σχιζομένου εἰς πλάκας, καὶ ἐκ διαφόρων ἄλλων πετρῶν.

Ἄλλὰ καὶ ὄρεογραφικῶς ἡ Ἑλλ. χερσονήσος παρουσιάζει δύο οὐσιώδεις διαφοράς. Πρὶν ὅμως προβῶμεν εἰς τὴν σύντομον περιγραφὴν τῆς ὄρεογραφικῆς ταύτης διαφορᾶς, ἀνάγκη δι' ὀλίγων νὰ καταδειξῶμεν τί εἶναι τὰ ὄρη καὶ πῶς ἐγεννήθησαν.

Τῆς γῆς, ἐχούσης διάμετρον 12,750,000 μέτρων, μόνον τὰ ἐξώτατα εἶνε ὑστερέα, ἀποτελοῦντα τὴν λιθόσφαιραν, ἣτις φλοιόν, ἔχοντα πάχος 100 χιλιάδας μέχρι 200,000 μέτρων. Ἡ ἐξωτερικὴ δὲ ἐπιφάνεια τῆς λιθοσφαίρας δὲν εἶνε ὁμαλή, ὅπως εἶνε ἡ ἐπιφάνεια ὑελίνης σφαίρας λυχνίας, ἀλλ' ἀνώμαλος, πολλὰ ὑψώματα φέρουσα καὶ κοιλώματα μεγάλα καὶ ρήγματα πλεῖστα, εἶνε δηλ. κατασυντετριμμένη πολ-
λαχῶς καὶ πολυτρόπως καὶ διαμεμερισμένη εἰς τμήματα μικρὰ ἢ μεγάλα, ἅτινα συνέχει καὶ συγκρατεῖ ὑπὸ σχῆμα σφαιροειδῆς ἢ βαρύτες τῆς γῆς. Ἐπῆλθε δὲ ἡ τοιαύτη ἀνώμαλος τῆς λιθοσφαίρας κατάστασις ἕνεκα τῆς συστολῆς καὶ σμικρύνσεως τοῦ ὄγκου τοῦ διαπύρου τῆς γῆς πυρῆνος (τῆς πυροσφαίρας) ψύξεως ἕνεκα· διότι κατὰ νόμον φυσικόν τὰ διάπυρα σώματα ψυχόμενα συστέλλονται καὶ σμικρύνονται, ψῦξιν δὲ τοιαύτην πάσχεισι διαρκῶς τὰ διάπυρα τοῦ πλανήτου σπλάγχνα. Ὡς ἐκ τούτου ἡ τὸν διάπυρον πυρῆνα ἐγκλείουσα λιθόσφαιρα, ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο νὰ σμικρυνθῆ ἀναλόγως, καθὸ σῶμα στερεόν, ἔπρεπε ὅμως νὰ παρακολουθήσῃ τὸν σμικρυνόμενον πυρῆνα ἕνεκα τῆς ἰδίας βαρύτητος, ἣτις βεβαίως τεραστίως ἐνεργεῖ, ἠναγκάσθη νὰ συμπτυχθῆ καὶ νὰ ρυτιδωθῆ ἢ νὰ διαρραγῆ καὶ τμήματα διάφορα αὐτῆς νὰ πάθωσι συνίζησιν. Οὕτω ἐγεννήθησαν τὰ τεκτονικὰ ὄρη, ἅτινα οὐσιῶδες λαμβάνουσι μέρος εἰς τὴν τεκτονικὴν κατασκευὴν τῆς λιθοσφαίρας. Ὅπως ὁ φλοιὸς ραγὸς σταφυλῆς

ξηραιομένης ἢ μήλου ἀναγκάζεται νὰ συμπυκθῆ ἢ καὶ νὰ διαρραγῆ, οὕτω συνεπτύχθη καὶ διερράγη ὁ φλοιὸς τῆς γῆς καὶ ἐκαλύφθη ὑπὸ ἀνωμαλιῶν, αἵτινες ἐγέννησαν τὰς διαφόρους ὄροστοιχίας. Αἱ ὄροστοιχίαι δὲ αὗται, βραδύτατα γεννηθεῖσαι, ἔπαθον πλείστας διαβρώσεις καὶ καταστροφὰς ὑπὸ τῶν ὀμβρίων ὑδάτων καὶ τῶν χιόνων καὶ ἀνέμων καὶ οὕτω διὰ χαλαρῶν φαράγγων καὶ κοιλάδων διεμελίσθησαν εἰς κορυφὰς, διάφορον ἐχούσας τὸ σχῆμα καὶ ὕψος.

Ἴνα δὲ μή τις φιλόλογος κακίση τὸν ὄρον *τεκτονικόν*, λέγομεν ὅτι οὗτος ἐξ ἀναλογίας ἐδόθη, διότι ὅπως ὁ τέκτων τοποθετῶν καταλλήλως τοὺς λίθους εἰκοδομῆ θόλον ἢ κἀμάραν, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ἡ φύσις διὰ καταλλήλου τοποθετήσεως τῶν διαφόρων στρωμάτων τῆς γῆς κατεσκεύασε σφαιρικόν θόλον, ὄηλ. τὴν λιθόσφαιραν.

Ὅθεν κατὰ ταῦτα τὰ τεκτονικὰ ὄρη διαιροῦνται εἰς πτυχώδη καὶ εἰς ρηξιγενῆ. Τὰ ἠφαίστεια ὧς, ἄτινα εἶνε κωνοειδῆ ἐξογκώματα, δὲν εἶνε ὄρη τεκτονικά, διότι τὸ πυριγενὲς αὐτῶν πέτρωμα, ἐξ ὧν συνίστανται, ἀνεξῆλθε διὰ τῶν σχηματισθέντων ρηγμάτων τετηκὸς καὶ διάπυρον ἐκ τῶν σπλάγχχνων τῆς γῆς καὶ στερεοποιηθὲν ἐπεκάθισε περὶ τὸ στόμιον τοῦ ρήγματος. Τὰ τεκτονικὰ ὄμως ὄρη συνίστανται ἐκ πετρωμάτων τῆς λιθοσφαίρας καὶ συμμετέχουσιν εἰς τὴν τεκτονικὴν ταύτης κατασκευὴν. Διὰ τοῦτο καὶ τὰ ἠφαίστεια λέγονται ὄρη *παρασιικὰ*.

Ἐπίσης δὲν ἀνήκουσιν εἰς τὰ τεκτονικὰ ὄρη τὰ λεγόμενα *διαβρωσιγενῆ*. Ταῦτα ἐγεννήθησαν καὶ ἀπεχωρίσθησαν διὰ τῆς διαβρωτικῆς τῶν ὑδάτων ἐνεργείας ἐξ ὑψηλῶν χωρῶν. Ὡς τοιαύτην ὄροστοιχίαν δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν τὸ Τουρκοβούνιον, τὸν Λυκαβητόν, τὸν λόφον τῆς Ἀκροπόλεως, κτλ.

οἷτινες εἶνε λείψανα ὑψηλῆς τινος χώρας, ἥτις ἐξετείνετο ἀπὸ τοῦ Ὑμηττοῦ μέχρι τοῦ κόλπου τῆς Σαλαμῖνος.

Ἦδη δυνάμεθα νὰ προβῶμεν εἰς τὸν ὄρεογραφικὸν χαρακτηρισμὸν τῆς Ἑλλ. χερσονήσου. Διὰ τῆς αὐτῆς γραμμῆς τῆς διερχομένης διὰ τῶν Δ. συνόρων τῆς Σερβίας καὶ Μακεδονίας καὶ καταληγούσης εἰς τὰ Καυβούνια ὄρη καὶ τὸν Ὀλυμπον ἡ Ἑλλ. χερσόνησος διαιρεῖται 1) εἰς τὴν **Ἑλληνοἰλλυρικὴν πτυχώδη** χώραν, ἐν ἣ ἡ *Δαλματία*, ἡ *Βοσνία*, ἡ *Ερζεγοβίνη*, τὸ *Μαυροβούνιον*, ἡ *Ἀλβανία*, ἡ *Ἡπειρος* καὶ τὸ *Ἑλλ. κράτος* καὶ 2) εἰς τὴν **διεργηγμένην ἢ τεμαχιστὴν** χώραν, περιλαμβάνουσας τὴν *ὄρεινὴν καὶ λοφώδη Σερβίαν* καὶ *Μακεδονίαν* καὶ τὴν τοῦ *Αἴμου*, ἐν ἣ ἡ *Βουλγαρία* καὶ ἡ *Θράκη*.

Εἰς ἀρχαιοτάτους γεωλογικοὺς χρόνους τμῆμα τοῦ βυθοῦ ἀζωϊκῆς θαλάσσης ἀνεξελθὼν βραδύτατα ἐκ τῶν κυμάτων αὐτῆς ἀπετέλεσε χώραν τραπεζοειδῆ καὶ ὑψηλὴν ἐκ γρανίτου, γνευσίου, μαρμαρυγιακῶν σχιστολίθων καὶ μαρμάρων. Ἀρχομένη δὲ ἡ χέρσος αὕτη ἀπὸ τῶν Δ. συνόρων τῆς Σερβίας καὶ Μακεδονίας κατέληγεν εἰς τὸν Πόντον καὶ τὴν Μικρασίαν καὶ μέχρις αὐτῆς τῆς Κρήτης καὶ Κυθέρων. Διαρραγεῖσα δὲ τῇ ἐνεργείᾳ γηγενῶν δυνάμεων, διεχωρίσθη εἰς τεμάχια, ἅτινα μετακινήθηεν κυρίως καθέτως, συνιζήσαντα δηλαδὴ, ἐγέννησαν ὄροστοιχίας, κοιλάδας, λίμνας, κόλπους, πελάγη. Οὕτω ἐγέννηθη ἡ **τεμαχιστὴ τῆς Ἑλλ. χερσονήσου χώρα**, ἣ ὡς καλοῦσιν αὐτὴν οἱ Γερμανοὶ ἡ *βωλώδης* (Schollenland) ἐν διὰ τῆς λέξεως Scholle νοήσωμεν *βῶλον*, ἥτις ὁμως, φαίνεται μοι, ἀκατάλληλος.

Β'. Παραλιγογραφία τῆς Θράκης

Τὸ ἐκτὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους τμήμα τῆς χερσονήσου, ὅπερ καὶ τὸ πλεῖστον, δὲν εἶνε τοσοῦτον ἰσχυρῶς ὑπὸ τῆς θηλάσσης διαμεμελισμένον, ὡς ἡ Πελοπόννησος καὶ ἡ Στερεὰ Ἑλλάς. Τὸ πλεῖστον τῶν παραλίων τῆς Θράκης εἶνε ρηξιγενές, γεννηθέν, διότι τμήμα τῶν ἀνατολικῶν μερῶν τῆς τεμαχιστῆς χώρας, διαρραγὲν καθέτως καὶ ἀποκοπέν, ἔπαθε βραδεῖαν συνίζησιν καὶ ἐκαλύφθη ὑπὸ τῶν ὑδάτων τοῦ Εὐξείνου Πόντου. Ἐν τῷ ἐπὶ τῶν Βουλγαρικῶν παραλίων κειμένῳ κόλπῳ τῆς *Βάρουης*, διὰ διαρρήξεως καὶ συνιζήσεως γεννηθέντι, δὲν ὑπάρχουσι νῆσοι καὶ λιμένες δυναμικοὶ νὰ καταστήσωσι τὴν χώραν ναυτικὴν καὶ ἐμπορικὴν, ἀλλ' ἡ παραλία χωρεῖ μετὰ μικρᾶς τινὸς κάμψεως ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου *Καλῆς Ἀκρας* πρὸς νότον, Ἑλληνικὰ φέρουσα ὀνόματα καὶ ὑπὸ Ἑλλήνων κατὰ τὸ πλεῖστον οἰκουμένη. Μέχρι δὲ τοῦ ἀκρωτηρίου *Αἰμουλου* ὁ μόνος ἄξιος λόγου λιμὴν εἶνε ὁ τῆς *Βάρουης*, ὅστις ὁμῶς καὶ δὲν παρέχει μεγάλην ἀσφάλειαν εἰς τὰ πλοῖα.

Ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου δὲ *Αἰμενίου*, ὅπερ εἶνε τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον τοῦ *Μικροῦ Αἴμου*, ἄρχονται τὰ παράλια τῆς Θράκης, ὀπότεν ἄρχεται καὶ ὁ κόλπος τοῦ *Πύργου*, πόλεως Ἑλληνικωτάτης. Ὁ κόλπος δὲ οὗτος διαχωρίζεται εἰς πέντε μικροτέρους κολπίσκους δι' ἀκρωτηρίων, ἐφ' ὧν αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις *Μεσημβρία*, *Ἀγχιάλος*, *Σωζόπολις* καὶ *Ἀγαθόπολις*. Ὁ κολπίσκος δέ, ἐφ' ᾧ κεῖται ὁ Πύργος, εἶνε ὑπεθαλασσία συνέχεια τῆς ἐπιμήκους κοιλάδος τοῦ *Αἴμου*, ἣν διαρρέει, ὡς θὰ ἴδωμεν, τὸ παραπτοάμιον τοῦ *Ἐβρου*, *Ἀρισβος* ἢ *Τούνδζας* ἐπικαλούμενον.

Υπάρχουσι δὲ πλησίον τοῦ κόλπου καὶ ἀγγίχλοι λίμναι ἀβαθεῖς καὶ λίαν ἰχθυοτρόφοι, ὧν τινες ἐκβάλλουσιν εἰς τὴν θάλασσαν διὰ τεχνητῶν στομιῶν. Ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν δὲ πόλεων τῶν παραλίω τούτων ἡ ἀξιολογώτερα εἶνε ἡ *Μεσημβρία*, κειμένη ἐπὶ βραχῶδους καὶ ἀνύδρου νησιῶρου, συνδεομένου μετὰ τῆς στερεᾶς διὰ βραχῶδους βραχίονος 1000 βημάτων μακροῦ.

«Τὰ ἐρείπια, ὡς λέγει ὁ *Μόλτκε*, 5 Βυζαντιακῶν ἐκκλησιῶν καὶ τὸ τουρκικὸν τέμενος κατὰ τὴν εἴσοδον κατὰδηλον ποιοῦσι, τὶ ἦτο τὸ πάλαι ἡ *Μεσημβρία* καὶ διὰ τίνος κατέστη τοιαύτη εἶα νῦν εἶνε».

Ἀπὸ τοῦ κόλπου τοῦ Πύργου διευθύνεται ἡ παραλία πρὸς τὰ ΝΑ ἐπὶ ἐκτάσεως 200 χιλμ. μέχρι τοῦ Β. στομίου τοῦ Βοσπόρου, ἀπόκρημνος καὶ βραχῶδης, ἄνευ λιμένων καὶ ὄρμων. Ὁ *Βόσπορος* ὁμοιάζει ἐν μέρει πρὸς μέγαν ποταμὸν, οὗτινος τὸ ἀνώτερον στρῶμα ἀποτελεῖται ἐξ ὕδατος ἔχοντος $1,90^{\circ}$ ἄλας. Ἐπὶ τοῦ πορθμοῦ δὲ τούτου ὑπάρχουσιν ἐπὶ τῶν προεξοχῶν τῆς μιᾶς ἀκτῆς ὄρμοι καὶ κοιλότητες ἐπὶ τῆς ἄλλης, μετὰ ροῆς τοῦ ὕδατος ὅτε μὲν ἰσχυροτέρας ὅτε δὲ ἀσθενεστέρας. » Ὡσπερ μέγας ποταμὸς (*Μόλτκε*) ποιεῖ τοὺς ἐλιγμοὺς αὐτοῦ τὸ στενὸν διὰ συνεχομένων χωρίων, μεταξὺ ἀνακτόρων, τεμενῶν, ἐκκλησιῶν καὶ πύργων, συνδέον δύο θαλάσσας καὶ χωρίζον δύο στερεᾶς, καὶ ἀποτελεῖ τὴν κυρίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὁδόν, ἃν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο περιλάβωμεν ὀλόκληρον τὸ ἄθροισμα τῶν πόλεων, προαστείων καὶ χωρίων, ἐν αἷς ὁμοῦ ζῶσιν 800,000 ἀνθρώπων».

Ὀλόκληρον δὲ τὸ μῆκος τοῦ πορθμοῦ ἀνέρχεται ἐκ 31,700 μέτρα, ἡ εὐθεῖα δὲ ἀπόστασις τῶν στομιῶν αὐτοῦ κατὰ διεύθυνσιν ἀκριβῶς ΒΒΑ πρὸς τὰ ΝΝΔ εἶνε 28,500 μ. Τὸ πλάτος τοῦ Β. στομίου εἶνε 4,700 μ. τὸ δὲ τοῦ Ν.

2,500 μ. Τὸ ἐν τῷ πορθμῷ πλατύτερον μέρος κεῖται παρὰ τὸ **Βουγιούκ-δερέ**, ὅπου τὸ πλάτος ἀνέρχεται εἰς 3,300 μέτ. τὸ δὲ στενότερον κεῖται κατὰ τι βορειότερον τοῦ **Ρούμελη-Χισσάρ**, ἔχον πλάτος μόνον 660 μέτρων. Ἐνταῦθα ἐν τῷ ἐπιλεγμένῳ ρεύματι τοῦ διαβόλου (Σεϊτάν-Ἀκεντισί) εἶνε ἡ μεγίστη τοῦ ρεύματος ταχύτης, ἀνερχομένη κατὰ μέσον ὄρον ἀπὸ 9—10 χιλιομ. ἀνά πᾶσαν ὥραν, ἣτις ὁμως ἐλαττοῦται ἀναλόγως τοῦ βάθους. Ἐν ὁλοκλήρῳ τῷ στενῷ ἡ ταχύτης τοῦ ρεύματος ἀνέρχεται κατὰ μέσον ὄρον εἰς 3—4 χιλιομ.

Ρέει δὲ τὸ ὕδωρ τοῦτο πρὸς τὸ Αἰγαῖον, φερόμενον ἀπὸ τοῦ Εὐξείνου Πόντου, εἰς ὃν, κατὰ τὸν χειμῶνα ἰδίως, διὰ τοῦ Δανουβίου καὶ τῶν ἄλλων ποταμῶν χύνεται μεγάλη ποσότης ὑδάτων καὶ ὡς ἐκ τούτου ἡ ἐπιφανεία αὐτοῦ κεῖται περίπου κατὰ ἡμισυ μέτρον ὑψηλότερον τῆς ἐπιφανείας τῆς Μεσογείου. Ὑπὸ τὸ ρεῦμα δὲ τοῦτο εἰς βάθος τι ρέει ἕτερον ἀντίθετον, φερόμενον ἀπὸ τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ ἐμπεριέχον μείζονα ἄλατος ποσότητα καὶ ἐπομένως εἰδικῶς βαρύτερον τοῦ ὕδατος τοῦ Εὐξείνου Πόντου. Τὸ ποσὸν δὲ τοῦ ὑποθαλασίου τούτου ρεύματος ἰσοῦται πρὸς τὸ ἡμισυ περίπου ἐκείνου, ὅπερ ρέει ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ στενοῦ. Ἄν δὲν ὑπῆρχε τὸ ἀντίθετον τοῦτο ρεῦμα, τὸ ὕδωρ τοῦ Πόντου σὺν τῷ χρόνῳ ἤθελε καταστῆ γλυκὺ καὶ ἀποτελέσει γλυκεῖαν καὶ εὐρυτάτην λίμνην, ἥς τὰ ὕδατα θὰ ἐχύνοντο διὰ τοῦ Βοσπόρου εἰς τὴν θάλασσαν.

Ἀνέρχεται δὲ ἡ μέση βαθύτης τοῦ στενοῦ εἰς 50—70 μέτ. κατὰ τὸ στενότατον ὁμως μέρος, ἐν ᾧ ἰσχυρότατα ἐνεργεῖ τὸ ὑποθαλάσιον ρεῦμα, ἡ βαθύτης φθάνει ἐκ 120 μετ.

Αἱ ἀκταὶ δὲ τοῦ Βοσπόρου πανταχοῦ εἶνε ὑψηλαί, αἵτινες βαθμηδὸν ὑψηλότεραι καθίστανται ὅσω προσεγγίζουσι πρὸς τὸν Πόντον. Οὕτω ὑπὲρ τὸ Βουγιουκδερέ ἡ ἀκτὴ φθάνει εἰς

ὕψος 250 μετ. (*Καβατάς*), τὸ δὲ κρημνῶδες καὶ ἀπότομον τῶν βασιλικῶν (*βασάλτης* εἶνε πέτρωμα ἠφαιστειογενές) βράχων τῆς ἀκτῆς, ἀποτελούντων τεῖχος 160 μέτρων ὕψους, εἶνε ποσοῦτο μέγα, ὥστε μόνον διὰ δυσβάτων ἀτραπῶν συγκοινωνοῦσι μετ' ἀλλήλων τὰ χωρία τὰ κείμενα ἐπὶ τῶν ἐξόδων τῶν ἐγκαρσίως ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου ἐκβαλλουσῶν κειλάδων· διὰ τοῦτο ἐνταῦθα ἡ συγκοινωνία γίνεται εὐχερέστερον διὰ θαλάσσης. Ἐπὶ τοῦ κάτω ὄμω Βοσπόρου τὰ ὑψώματα εἶνε χθαμαλώτερα καὶ διὰ τοῦτο τὰ διάφορα τούτου προάστεια συνορεύουσι πρὸς ἀλληλα.

Τὸ βόρειον τοῦ Βοσπόρου τμήμα, χαρακτηριζόμενον διὰ τῆς μεγαλοπρεποῦς ἀγριότητος τῶν βράχων, ἦν ἔτι μᾶλλον ἐπαυξάνει τὸ μέλαν αὐτῶν χρῶμα, εὐρίσκεται ἐντὸς ρήγματος τεραστίου βασιλικῶν, δολεριτικῶν καὶ τραχειτικῶν πετρωμάτων (*ἠφαιστειογενῶν ἀπάντων*). Καὶ αὐταὶ δὲ αἰ ραχίαι καὶ χοιράδες, αἵτινες κεῖνται ἐπὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἀκτῆς τοῦ Β. στομίου τοῦ Βοσπόρου καὶ *Συμπληγάδες* καλούμεναι, ἐφ' ὧν τὰ κύματα τοῦ Πόντου μεθ' ὀρμῆς προσπίπτουσι καὶ συντρίβονται, συνίστανται ἐπίσης ἐκ μελανοχρόου βασάλτου.

Πάντα δὲ ταῦτα τὰ ἠφαιστειογενῆ πετρώματα κεῖνται ἐπὶ τεμαχίου τῆς λιθοσφαίρας, ἐξαπλουμένου ὁμοίως ἐπὶ τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀσίας καὶ συνισταμένου ἐκ μαρμαρυγιακοῦ καὶ ἀργιλικοῦ σχιστολίθου καὶ ἐκ ψαμμιτῶν καὶ ἀσβεστολίθων, ἀνηκόντων εἰς ἀρχαιοτάτας παλαιοζωϊκὰς διαπλάσεις (τῆς δεβονίου). Ἐντὸς τῶν πετρωμάτων τούτων εὐρίσκονται τὰ τρίτα τέταρτα περίπου τοῦ Βοσπόρου, ἅτινα ὄμως διασχίζονται ὑπὸ ρηγμάτων καὶ νησοειδῶς ἐν αὐτοῖς τεταγμένων ἠφαιστειογενῶν πετρωμάτων. Τὸ μέρος τοῦτο τοῦ Βοσπόρου ἔχει ὀμαλωτέρας τὰς πλευρὰς τῶν ὑψωμάτων. Κατὰ

τὴν συναφὴν τοῦ μαρμαρυγιακοῦ σχιστολίθου καὶ τῶν ἄλλων στρωσιγενῶν πετρωμάτων πρὸς τοὺς τραχεΐτας, τοὺς βασάλτας καὶ τοὺς δολερίτας ὑπάρχουσι μεταλλικαὶ φλέβες, ὡς π.χ. πλησίον τοῦ Βουγιουκδερέ, ὅπου πρὸ πολλοῦ ἐξορύσσονται ὀρυκτὰ χαλκοῦ καὶ σιδήρου.

Μετὰ τοῦ πολλαχῶς διερρηγμένου τεμαχίου, τοῦ ἐκ στρωμάτων τῆς δεβονίου διαπλάσεως συνισταμένου, συνάπτονται πρὸς μεσημβρίαν τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἀκτῆς στρώματα τῆς μεικροῦ διαπλάσεως, ἀνηκούσης εἰς τὴν τριτογενῆ περίοδον τοῦ καινοζωϊκοῦ αἰῶνος καὶ σχηματιζούσης τὴν ἐκ χθαμαλῶν λόφων συνισταμένην τριγωνικὴν μικρὰν χερσόνησον, ἐφ' ἧς κεῖται τὸ Βυζάντιον.

Ἐνταῦθα μεταξὺ τῶν δεβονίων καὶ μειοκαινικῶν στρωμάτων ὑπάρχει ἡ μεγίστη ἐκ τῶν ἐγκαρσίως τὴν Εὐρωπαϊκὴν ἀκτὴν τεμουσῶν κοιλάδων, δηλ. ὁ Κεράτιος κόλπος, ἀποτελῶν λιμένα εὐρύτατον καὶ ἀσφαλέστατον. Μορφολογικῶς ὁ Κεράτιος κόλπος, ὡς καὶ ἀμφότεραι αἱ ἀγχίαλοι λίμναι *Μικρὸς καὶ Μεγάλος Τσεκμετζές*, 17 χιλίωμ. πρὸς Δ. ἐπὶ τῆς Θρακικῆς παραλίας, τάσσονται εἰς τὰς *στομαλλίνας*, ἐν καὶ τούτων διακρίνεται ὁ Κεράτιος κόλπος, διότι ἔχει σχετικῶς μέγα βάθος καὶ ἀποκρήμνους τὰς ὄχθας. Τὸ μέγα ὅμως αὐτοῦ βάθος δύναται νὰ ἐγεννήθη ὑπὸ τοῦ ἰσχυροῦ ρεύματος τοῦ πορθμοῦ, ὅπερ εἰσέρχεται καὶ εἰς αὐτόν, ἐνῶ αἱ δύο ἄλλαι μνημονευθεῖσαι στομαλίμναι (Liman) ἐσχηματίσθησαν διὰ προσχώσεων παρὰ τὰς ἐκβολὰς των καὶ ἔχουσι στενὰ τὰ στόμια αὐτῶν.

Ὁ Κεράτιος δὲ κόλπος ἔχων μῆκος 5 χιλμ. ἐκβάλλει διὰ στομίου 800 μέτρων εἰς τὸν Βόσπορον, 1,700 μέτρα μακρὰν τοῦ μεσημβρινοῦ στομίου τούτου, σχηματίζων οὕτω μετὰ τῆς Προποντίδος μικρὰν τριγωνικὴν χερσόνησον, κατάλληλον διὰ

νά κτισθῆ ἐπ' αὐτῆς καὶ ἀναπτυχθῆ πόλις μεγάλη. Σχημα κερατσειδῆς ἔχων ὁ κόλπος οὗτος καὶ συστενούμενος μέχρι 300 μέτρων, ἔνθα δύο ὑπάρχουσι γέφυραι, διχαλοῦται κατὰ τὸ ἀνώτερον αὐτοῦ πέρας, ὅπερ ἔχει νῦν πάθει σημαντικὴν πρόσχωσιν, εἰς δύο μικρὰς κοιλάδας δύο ποταμίων, ἐξ ὧν τὸ μεγαλείτερον, τὸ γλυκὺ τῆς Εὐρώπης ὕδωρ ἐπικαλούμενον (1), παρέχει ἴσως πότιμον ὕδωρ εἰς τὸ Βυζάντιον. Το βᾶθος τοῦ Κερατίου κόλπου ἐπὶ τοῦ τρίτου τοῦ μήκους αὐτοῦ φθάνει μέχρι 35—40 μ., τὸ δὲ μέσον αὐτοῦ πλάτος μέχρι 300 μ.

Τὸν σχηματισμὸν δὲ τοῦ Βοσπόρου πρέπει κυρίως ν' ἀποδώσωμεν εἰς τὰ πολλὰ ρήγματα, τὰ διασχίζοντα τὰ δεξιὰ στρώματα, ἐν οἷς ἐπικρατοῦσι κυρίως αἱ διευθύνσεις ΒΑ — ΝΔ καὶ ΒΔ — ΝΑ. Ἐσχηματίσθη δὲ τὸ στενὸν εἰς νεωτάτους γεωλογικοὺς χρόνους καὶ πιθανῶς κατὰ τὴν νεωτέραν διλούβιον ἐποχὴν. Τὰ μέγιστα δὲ πρὸς εὐρυνσιν καὶ βᾶθυσιν τοῦ στενοῦ συνετέλεσεν ἡ διαβρωτικὴ τῶν ὑδάτων ἐνεργεια, ὅπως διὰ τῆς φυσικῆς ταύτης αὐλακος συγκοινωνήσῃ καὶ πάλιν ὁ Πόντος μετὰ τῆς Μεσογείου, ἀφοῦ ὁ διὰ τῆς Θράκης εἰς ἀρχαιοτέρας ἐποχὰς ὑπάρξας θαλάσσιος βραχίων ἔκλεισε πρὸ αἰώνων.

Τὰ ἐπὶ τῇ Προποντίδι μεσημβρινὰ παράλια τῆς Θράκης εἶνε κρημνώδη τὸ πλεῖστον καὶ ὄλως ἀλίμενα μέχρις ἀποστάσεως 135 χιλμ. ἀπὸ τοῦ Βοσπόρου καὶ μόνον ἡ ἀρχαία

(1) Γλυκέα ὕδατα παρ' Εὐρωπαϊοῖς, Κεατχανῆς δὲ τουρκιστὶ καλεῖται τὸ μέρος ἔνθα ἐκβάλλουσι τὰ ποτάμια Κίδαρις καὶ Βορβύσης, ὧν τὸ πρῶτον εἶνε πλωτὸν δι' ἀκατίων ἐπὶ τι διάστημα, τὸ δὲ δεύτερον πηγάζει ἄνωθεν τοῦ ὑδραγωγείου τοῦ παρὰ τὴν Κ/λιν Βελιγραδίου, ἐξ οὗ ἴσως ἡ παραξήγησις ὅτι παρέχει τὸ ἕτερον τῶν ποταμίων πόσιμον ὕδωρ εἰς τὸ Βυζάντιον, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι ἀληθές.

Πέρινθος ἢ ἡ *Ἡράκλεια* ἀπέκτησεν εἰς ἀρχαιοτέρους χρόνους σημασίαν τινὰ ἐμπορικὴν, διότι κεῖται ἐπὶ μικρᾶς χερσονήσου, συνδεομένης μετὰ τῆς στερεᾶς διὰ στενοῦ ἰσθμοῦ, καὶ διότι δι' αὐτῆς διήρχετο ἡ μεγάλη διαγώνιος λεωφόρος τῆς χερσονήσου, ἣτις συνεδέετο μετὰ τῆς *Ἐγνατίας* ὁδοῦ Νῦν εἶνε κώμη μικρά. Μόνον ἐκεῖ ἔνθα ἡ πρὸς Δ διευθυνομένη μεσημβρινὴ ἀκτὴ τῆς Θρακῆς κάμπτεται ὑπὸ ἀμβλεῖαν γωνίαν πρὸς τὰ ΝΔ καὶ ἔνθα εὐκολωτέρα καθίσταται ἡ μετὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἐβρου ποταμοῦ συγκοινωνία, ἀπέκτησε κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἡ *Ραιδεστός* σημασίαν τινὰ, πρὶν στρωθῆ ὁ σιδηρόδρομος τοῦ *Δεδιαγάτς*.

Ἀπὸ τῆς *Ραιδεστοῦ* ἐπὶ μήκους 156 χιλμ. διευθύνεται ἡ ἀκτὴ πρὸς τὰ ΝΔ μέχρι τοῦ νοτίου ἀκρωτηρίου τῆς Θρακικῆς χερσονήσου κρημνώδης καὶ ἄνευ φυσικῶν λιμένων καὶ μόνον ἡ ἑλληνικωτάτη *Καλλιπολις* χάρις εἰς τὸν ὄρμον αὐτῆς παρὰ τὴν Β. εἴσοδον τοῦ *Ἑλλησπόντου* ἔχει σημασίαν τινὰ ὡς ἀγκυροβόλιον. Ὁ πορθμὸς δὲ τοῦ *Ἑλλησπόντου* εἶνε γέννημα νεωτάτων γεωλογικῶν χρόνων (διλουβίων) καὶ σύγχρονος τοῦ Βοσπόρου. Ἐπὶ τῷ στενῷ τούτῳ παρατηροῦνται στρώματα νεωτέρων γεωλογικῶν ἐποχῶν (σαρματικά στρώματα τῆς τριτογενοῦς περιόδου), ρήγματα διαταράξεων καὶ τραχειτικὰ πετρώματα. Ἐκ τούτων ἐξάγεται, ὅτι καὶ ὁ *Ἑλλησποντος* ἐγεννήθη ὅπως καὶ ὁ Βόσπορος, ὃν ὁμοίως τὸ θαλάσσιον ρεῦμα διηνεκῶς καθιστᾶ πλατύτερον σὺν τῷ χρόνῳ.

Καὶ τὸ μὲν μῆκος τοῦ *Ἑλλησπόντου* ἀνέρχεται εἰς 61 χιλμ. τὸ δὲ πλάτος κεῖται μεταξὺ 1,3 μέχρις 7,4 χιλμ. ἦτοι κατὰ μέσον ὄρον εἶνε 3,7 χιλμ. Ἐχει δὲ ὁ *Ἑλλησποντος* διπλάσιον μῆκος τοῦ Βοσπόρου καὶ εἶνε ἀβαθέστερος καὶ ἥττον κρημνώδης. Διότι τὸ μὲν μέγιστον αὐτοῦ βάθος εἶνε 88 μ. (κατὰ μέσον ὄρον 45—55 μετ.) τὰ δὲ ὑψώματα τῶν ὄχθων

αὐτοῦ ὁμαλώτερα καὶ πολλαχοῦ διασχίζονται ὑπὸ κοιλάδων καὶ δασόφυτα.

Καὶ ἐν τῷ πορθμῷ τούτῳ τὸ θαλάσσιον ρεῦμα φέρεται πρὸς τὸ Αἰγαῖον πέλ. ἀσθενέστερον ὅμως, ἐφ' οὗ μεγάλην ἐπίδρασιν ἔχουσιν οἱ ἄνεμοι. Ἡ μέση δὲ ταχύτης τοῦ ρεύματος δι' ὀλόκληρον τὸ στενὸν ἀνέρχεται εἰς 2,5 ἕως 3,0 χιλμ. πλησίον δὲ τοῦ *Τσανάκ-Καλεσσί* (Δαρδανελλίων) φθάνει μέχρι 3,7 χιλμ. ἐνίοτε δὲ καὶ μέχρις 7 χιλμ.,

Αἱ βόρειαι ἄκται τοῦ *Θρακικοῦ* πελ. ὅπερ εἶνε τὸ βορειότατον τμήμα τοῦ Αἰγαίου, εἶνε ἐσχηματισμένοι κατὰ τρόπον ὅλως διάφορον. Ἀναλόγως πρὸς τὸν ποικίλον διαπλασμόν τῆς *Θράκης* καὶ τὰ κατὰ διαφόρους διευθύνσεις τὴν χώραν διασχίζοντα ρήγματα εἶνε καὶ ἡ ἄκτὴ ἐσχηματισμένη, πολλάς φέρουσα ἐξοχὰς καὶ κολπώσεις, εἰ καὶ ὑπὸ γενικὴν ἔποψιν τὰ παράλια διευθύνονται πρὸς δυσμὰς. Τὰ παράλια ταῦτα δὲν εἶναι πανταχοῦ κρημνώδη καὶ βραχώδη, ὅπως τὰ τοῦ Πόντου καὶ τῆς Προποντίδος, ἀλλὰ πολλαχοῦ χθαμαλὰ καὶ ἀλιτενῆ, σχηματισθέντα διὰ προσχώσεως μέρους τῆς θαλάσσης ὑπὸ λύος, ἄμμου καὶ κροκαλῶν, αἵτινες κατεφέρθησαν ὑπὸ τῶν ποταμῶν τῆς χώρας.

Ἐκ τῶν κόλπων δὲ τῆς παραλίας ταύτης ὁ βαθύτερον τὴν στερεὰν ἐντέμνων εἶνε ὁ *Μέλας κόλ.* (*Σάρου ἢ Ξεροῦ*), ὅστις ἐπειδὴ ἔχει βαθὺν τὸν βυθὸν δὲν δέχεται δὲ ποταμὸν μέγαν, σμικρὰν ἔπαθε πρόσχωσιν καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον διετήρησε κρημνώδεις τὰς ἀκτάς του. Εἶνε δὲ ὁ κόλπος οὗτος ὑποθαλασσία κοιλάς τεκτονικὴ καὶ προέκτασις τῆς κοιλάδος, ἐν ἣ ῥεεὶ ὁ μικρὸς ποταμὸς *Σαγιάν* (;).

Δυτικώτερον τοῦ κόλπου τούτου κεῖται ὁ τῆς *Αἴνου*, εἰς ὃν ἐκβάλλει ὁ *Ἔβρος* (*Μαρίτσα*), εἰς ἐκ τῶν μεγάλων ποταμῶν, ὅστις ἠδυνήθη νὰ προσχώσῃ μέγα μέρος τοῦ κόλπου.

Ἐπειδὴ δὲ ἐν ἓκ τῶν στομιῶν τοῦ ποταμοῦ τούτου μετακινηθὲν κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους προσήγγισε τὴν Αἶνον καὶ ἐπλήρωσεν ἄμμου τὸν λιμένα αὐτῆς, ἀνέπτυξε δὲ καὶ μιάσματα πυρετῶν, ἐξέλεξαν τὸ *Δεδεαγάτς*, ὅπερ κεῖται ἐκεῖ ὅπου ἄρχεται ἡ παραλία νὰ καθίσταται κρημνώδης, ὡς πέρασ τοῦ σιδηροδρόμου τοῦ ἄγοντος ἀπὸ τοῦ Αἰγαίου εἰς Ἀδριανούπολιν καὶ Φιλιππούπολιν.

Ἡ ἀπὸ τῆς πόλεως ταύτης ἀρχομένη ἀκτὴ, ἐρ' ἥς κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὑπῆρχον πολλαὶ Ἑλληνικαὶ πόλεις, καθίσταται δυτικώτερον πάλιν χθαμαλή, καταδεικνύουσα, ὅτι καὶ ἐνταῦθα ὑπῆρχε κόλπος, ὅστις ἔπαθε σὺν τῷ χρόνῳ πρόσχωσιν καὶ εἰς ἀλιτενῆ μετεβλήθη γῆν ὑπὸ τῆς ἄμμου καὶ τῆς ἰλύος τῶν ἀπὸ τῆς Ροδόπης καταρρέοντων ποταμῶν. Ὁ μέγιστος πάντων τούτων τῶν ποταμῶν εἶνε ὁ *Νέστος* (Μέστα), ὅστις τὸ πάλαι ἐχύνετο 5 χιλμ. μακρὰν τοῦ ἀκρωτηρίου *Βαλάστρα*, τείνει δὲ νῦν διὰ τοῦ ποταμοχώστου αὐτοῦ δέλτα νὰ συνδέσῃ τὴν νῆσον *Θάσον* μετὰ τῆς στερεᾶς. Διευκολύνθη δὲ τὰ μέγιστα ἡ πρόσχωσις αὕτη διὰ χθαμαλῶν νησυδρίων ὁμοίων περίπου πρὸς τὸ *Θασόπουλον*. Ὅπου δὲ τοιαῦτα νησύδρια δὲν ὑπῆρχον, διεσώθη μέρος τοῦ κόλπου ὑπὸ τὸ ὄνομα *κόλπος τοῦ Λαγῶ*, οὗτινος ἀβαθῆς συνέχεια εἶνε ἡ λίμνη *Βιστωνίς* (Βουροῦ). Ἐντεῦθεν δυτικώτερον ἐξάπλοῦται ὁ κόλπος τῆς *Καβάλλας*, ΒΔ τῆς *Θάσου*, ἐνθα ὑπάρχουσι καὶ τὰ εὐφορώτατα πεδία τῆς νοτίης καὶ Ἑλληνικωτάτης *Θράκης*. Δυτικώτερον τούτου ἄρχεται ἡ λοφώδης τῆς *Μακεδονίας* χώρα.

Γ. Όρεογραφία και ποταμογραφία τῆς Θράκης.

1) **Ὁ Αἶμος.** Ἡ τεμαχιστὴ γῶρα τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου εἰς ἀρχαιοτάτους γεωλογικοὺς χρόνους, ἴσως δὲ

Ση. 1. Διεύθυνσις τῶν ὄρεστοιγιῶν τῆς Ἑλλ. χερσονήσου καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἀζωϊκὴν περίοδον, ὅτε οὐδὲν ἐπὶ τῆς γῆς εἶχεν ἐμφανισθῆ ἑνόργανον ὄν, ἀπετέλει ὑψίπεδον εὐρύτατον ἐκ γνευσίου καὶ μαρμαρυγιακοῦ σχιστολίθου, ὅπερ κατὰ τὴν

περίοδον τῶν ἐπομένων γεωλογικῶν αἰώνων διερράγη κατὰ ποικίλας διευθύνσεις καὶ ἐτεμαχίσθη εἰς πλεῖστα τεμάχια, παθόντα κινήσεις καὶ μεταβαλόντα κατὰ διαφόρους διευθύνσεις τὴν ἀρχικὴν αὐτῶν θέσιν. Αἱ μέγιστα δὲ μετακινήσεις αὐται καὶ διαρρωγαὶ ἐγένοντο κατὰ τὴν μειόκαινον ἐποχὴν (γεωλογικὴν ἐποχὴν νεωτάτην), αἵτινες ἐν γενετικῇ σχέσει πρὸς τὴν περαιτέρω ἀνάπτυξιν τοῦ Εὐξείνου Πόντου διατελοῦσι, διότι αἱ μεγάλαι ρηξιγενεῖς γραμμαὶ διήκουσι παραλλήλως πρὸς τὸν μέγαν τοῦ Πόντου ἄξονα, ἧτοι ἐκ Δ-Α, πρὸς ὄν (τὸν Πόντον) καὶ ἀποκλίνει ὀλόκληρος ἡ τεμαχιστὴ χώρα. Διὰ ταῦτα ἀμφότερα τὰ ρήγματα, ἅτινα ἀποτελοῦσι τοὺς βόρειους τῆς Ροδόπης πρόπεδας καὶ τοὺς νοτίους τοῦ Αἴμου, διήκουσιν ἐκ Δ πρὸς Α.

Τὸ μετὰξὺ τῶν δύο τούτων παραλλήλων ρηγμάτων ἀποχωρισθὲν τμήμα τῆς λιθοσφαίρας ἔπαθεν ἐν τῇ παρόδῳ τῶν αἰώνων συνίζησιν βραδεῖαν καὶ ἐκαλύφθη ὑπὸ στρωμάτων νεωτέρων γεωλογικῶν περιόδων μέχρι τῆς μειοκαινοῦ ἐποχῆς. Ἐπειδὴ ὁμως τὸ τμήμα τοῦτο λοξὴν ἔπαθε συνίζησιν, ἔμειναν τὰ βόρεια αὐτοῦ χεῖλη ἐξέχοντα τῶν νεωτέρων προσχώσεων καὶ ἀπετέλεσαν μετὰξὺ Αἴμου καὶ Ροδόπης μακρὰν καὶ στενὴν ὀροστοιγίαν, παραλλήλως πρὸς τὸν Αἴμον διήκουσιν καὶ Ἄνθαιμον (Antibalkan) κληθεῖσαν.

Οὕτω μετὰξὺ Αἴμου καὶ Ἄνθαιμου ἐξαπλοῦται μακρὰ καὶ βαθεῖα κοιλάς, ἧτις ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ Πόντῳ κόλπου τοῦ Πύργου καὶ χωροῦσα πρὸς Δ μέχρι τῆς Σόφιας, κάμπεται πρὸς τὰ ΒΔ καὶ καταλήγει εἰς τὴν εἰς τὸν Δανούβιον συμβολὴν τοῦ Τιμόκ. Ἐγεννήθη δὲ ἡ κοιλάς αὕτη ὑπὸ συστήματος ρηξιγενῶν γραμμῶν, ἐκ Δ πρὸς Α διευθυνομένων καὶ διαγιγνωσκομένων ὑπὸ νεωτέρων ἠφαιστειογενῶν πετρωμάτων, πολλαχοῦ ἐπὶ τῶν ἀποκρήμνων κλιτύων εὑρισκομένων, καὶ ὑπὸ

πολλῶν θερμῶν πηγῶν. Ὑδρογραφικῶς δὲ ἡ κοιλάς διαμελίζεται εἰς διάφορα τμήματα, ὧν τὰ ὕδατα, διασχίζοντα κυρίως τὸν χθαμαλότερον Ἄνθαιμον, ρέουσι πρὸς τὸν Ἐβρον, καὶ μόνον δύο, ὁ Τιμόκ καὶ ὁ Ἴσκερ, διαρρηγύουσι τὸν Αἶμον καὶ χύνονται εἰς τὸν Δανούβιον.

Ὡστε καὶ ὁ Αἶμος εἶνε ὀροστοιχία ρηξιγενῆς ὁμοία πρὸς τὰ ἐν Σαξονίᾳ *Μεταλλευτικὰ ὄρη* (Ἐρεζγεμπίργε). Ἐπειδὴ δὲ ἴσως δυσχερῆς τοῖς πολλοῖς ἡ ἐξήγησις τῆς γενέσεως τῶν ὀροστοιχιῶν Αἶμου, Ἄνθ. ἱμου καὶ Ροδόπης, ἀνάγκη ν' ἀναπτύξωμεν τὸ θέμα ὅσον τὸ δυνατὸν ἀπλούστερον. Ἄς θέσωμεν ἐπὶ τραπέζης πλησίον ἀλλήλων καὶ παραλλήλως τρία ὀγκῶδη συγγράμματα, π.χ. τρία λεξικά, 1, 2 καὶ 3. Ὁ ἀριθμὸς 1 παριστᾷ τὴν Βουλγαρίαν, ὁ δὲ 2 καὶ 3 τὴν *Θράκην* ὀλόκληρον μέχρι τοῦ Αἰγαίου καὶ τοῦ Πόντου. Ἐκ τούτων ἄς φαντασθῶμεν, ὅτι ὁ ἀριθμὸς 1 ἔπαθεν λοξὴν πρὸς Β συνίζησιν, καὶ τοιαύτην ὥστε τὰ μὲν πρὸς τὸν ἀριθμὸν 2 συνορεύοντα χεῖλη τοῦ βιβλίου ἀπετέλεσαν κρημνώδη ὀροστοιχίαν ἐκ γνευσίου καὶ γρανίτου συνισταμένην καὶ πρὸς τὸν Εὐξείνου Πόντον (ἐκ Δ-Α) διευθυνομένην, ἡ δὲ πλευρὰ τοῦ βιβλίου ἠρέμα ἀπέκλινε πρὸς τὰς ροὰς τοῦ Δανουβίου, καλυφθεῖσα ἀκολούθως ὑπὸ νεωτέρων γεωλογικῶν στρωμάτων (τῆς κρητιδικῆς περιόδου). Συγχρόνως ἄς φαντασθῶμεν, ὅτι ὁ μεσεύων ἀριθμὸς 2 ἔπαθεν ἐπίσης λοξὴν συνίζησιν, ἀλλὰ πρὸς Ν, οὕτως ὥστε τὰ Β. χεῖλη τοῦ βιβλίου ἔμειναν ἐξέχοντα καὶ ἐσχημάτισαν τὸν Ἄνθαιμον, ἐνῶ ἡ πλευρὰ τοῦ βιβλίου ἄχρι τῶν Β. προπόδων τῆς Ροδόπης ἐκαλύφθη ὑπὸ νεωτέρων προσχώσεων καὶ διεμορφώθη εἰς τὴν ἄνω *κοιλιάδα τοῦ Ἐβρου ποταμοῦ*.

Ὁ Ἄνθαιμος, ὅστις, ὡς ἐμνήσθημεν, ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰ Β. ἐξέχοντα χεῖλη τοῦ λοξῶς συνίζησαντος μεσεύοντος

τημήματος, ἀναπαριστᾷ ἐν μικρῶ τὸν Αἶμον, διαφέρων κατὰ τοῦτο, ὅτι ἡ Ν πλευρὰ ἢ πτέρυξ αὐτοῦ ἀποκλίνει πρὸς τοὺς Β. πρόποδας τῆς Ρωδῶπης, ἐνῶ ἡ βορεία τοῦ Αἴμου ἀποκλίνει πρὸς τὰς ροὰς τοῦ Ἰστρου. Ὡς προέκτασις δὲ τοῦ Ἀνθαίου θεωροῦνται τὰ ὄρη τῆς *Στρανδζας*, ἀποκρήμνως πρὸς τὸν Πόντον καταλήγοντα καὶ χωρίζοντα τοῦτον τῆς κάτω τοῦ *Ἐβρου* κοιλάδος. Ἐπίσης ὡς χεῖλη τεμαχιστῆς χώρας θεωροῦνται τὰ ἐκ *παλαιοζωϊκῶν* στρωμάτων συνιστάμενα ὄρη, ἅτινα χωρίζουσι τὴν κάτω τοῦ *Ἐβρου* κοιλάδα ἀπὸ τῆς *Προποντιδος* καὶ τοῦ *Μέλανος κόλπου*.

Ἀρχεται δὲ ὁ Αἶμος, ὡς προεῖρηται, ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν περιπίου τοῦ Τιμόκ παρὰ τὸ Βιδδίνιον εἰς τὸν Δανούβιον, καὶ καμπτόμενος τοξοειδῶς διευθύνεται πρὸς Α, καταλήγων εἰς τὸ *Αἰμόνιον* ἀκρ. (τουρκιστὶ κατὰ παραφθορὰν Αἰμινέ). Ἐχει δὲ μῆκος μὲν 600 χιλμ. μέσον δὲ πλάτος μόνον 30 χιλμ. (45-21 χιλμ.). Τὸ ὕψος δὲ εἰς τὸ φθάνει ἡ ὄρσοτοιχία εἶνε 2375 μέτρα (κορφ. Γιουμουκ Τσάλ), ἐπομένως εἶνε χθαμαλωτέρα πολλῶν τοῦ Ἑλλ. κράτους ὄρων (Ὀλύμπου, Γκιόνας, Παρνασοῦ κτλ.). Ἐμφανίζονται δὲ αἱ νότιαι κλιτύες τοῦ Αἴμου ἔτι μᾶλλον ἀπόκρημνοι, διότι ἡ παρακειμένη κοιλάς κεῖται βαθύτερον τῶν προπόδων τῆς ὄρσοτοιχίας.

Ὁ ἐκ Βουλγαρίας πρὸς τὴν Θράκην κατερχόμενος διὰ τῶν στενῶν τοῦ Αἴμου, π.χ. τῆς *Σίπκας* (1333 μ.), στρέφων τὸ βλέμμα πρὸς τὰ ὄπισθεν, βλέπει ὄρη καὶ κοιλάδας δασοφύτους καὶ ἐκτεταμένους λειμῶνας, ἐν οἷς ἐσπαρμένοι κεῖνται αἱ δι' ἀσβεστολιθικῶν πλακῶν ἐστεγασμένοι καλύβαι τῶν Βουλγάρων. Ἄλλο ὅμως θέαμα παρουσιάζει πρὸς τὸν ὄσιπόρον ἢ Θράκην. Κοιλάδες καὶ φάραγγες ὑπὸ ἀφθόνων διαρροόμεναι ὑδάτων ἐμφανίζονται πρὸ τῶν ὀμμάτων αὐτοῦ, ἐν αἷς εὐπορα χωρία καὶ κῶμαι κεῖνται ἐν μέσῳ ὀπωροφόρων δέν-

δρων, ροδώνων και ἀμπελώνων. Θέαμα μαγευτικόν, καταδεικνύον ἀμέσως τὴν διαφορὰν μεταξύ Βουλγαρίας καὶ τοῦ Β. τμήματος τῆς Θράκης, ὅπερ δυστυχῶς ἀπὸ τοῦ Ἑλληνισμοῦ διήρπασαν λαοὶ ξένοι καὶ βάρβαροι.

Διαιρεῖται δὲ τοπογραφικῶς ὁ Αἴμος εἰς τρία τμήματα, 1) εἰς Δυτικὸν Αἴμον, ἀπὸ τοῦ Τιμόκ μέχρι τῆς κοιλάδος τοῦ Ἴσπερ, 2) εἰς Ὑψηλὸν ἢ Κεντρικὸν Αἴμον μέχρι τοῦ στενοῦ Σιδηρᾶς Πύλης, καὶ 3) εἰς Μικρὸν Αἴμον. Ἐκ τούτων θὰ εἴπωμεν ὀλίγα περὶ τοῦ Ὑψηλοῦ καὶ Μικροῦ Αἴμου ὡς συνορευόντων μετὰ τῆς Θράκης.

Ἡ διαβρωσιγενὴς καὶ τὸν Αἴμον διασχίζουσα κοιλάς τοῦ Ἴσπερ, χυνομένου εἰς τὸν Δανούβιον, συμπίπτει ἀκριβῶς μετὰ τῆς μεταβολῆς τῆς διευθύνσεως τοῦ Αἴμου ἐκ τῶν ΝΑ πρὸς τὰ ΑΔ. Ἡ ἐπιφάνεια τοῦ ὕδατος τοῦ ποταμοῦ τούτου κεῖται 1000 μετ. βαθύτερον τῶν πέριξ ὄρεων, ἢ δὲ κλίσις αὐτοῦ ἐν τῇ 70 χιλμ. μῆκος ἐχούσῃ φάραγγι τῇ κειμένη μετὰ Κορίλας καὶ Λιουτιβρόδης φθάνει μέχρι 2,9 μ. ἀνὰ χιλιόμετρον, ἐν τῷ στενοτέρῳ δὲ μέρει ἀυξάνει καὶ μέχρι 4,1 μέτρων. Κατὰ τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους ἡ διαβρωσιγενὴς αὕτη τοῦ Ἴσπερ κοιλάς, ἥτις παρουσιάζει μεγαλοπρεπὲς εἰς τὸν ὀδοιπόρον θέαμα, εἶνε ἀδιάβατος καὶ ἐπὶ μεγάλων ἐκτάσεων ἀκατοίκητος καὶ διὰ τὴν συγκοινωνίαν, εἰς τὴν ὁποίαν μεγάλως ἤθελε συντελέσει, ὅλως ἀχρηστος κατὰ τὸ παρόν. Οἱ Ρωμαῖοι ὅμως εἶχον καταστήσει τὴν κοιλάδα ταύτην χρησιμωτάτην διὰ τὴν συγκοινωνίαν, κατασκευάσαντες ὀδὸν, ἣς λείψανα, ὡς καὶ τῶν πρὸς φυλακὴν τῆς ὁδοῦ χρησιμευσάντων πύργων, ἐναχοῦ σώζονται. Κατασκευὴ ὁδοῦ διερχομένης διὰ τῆς κοιλάδος ταύτης ἐλαχίστας ἤθελεν ἀπαντήσῃ δυσχερείας.

Ὁ Ὑψηλὸς Αἴμος ἔχει μῆκος 260 χιλμ. καὶ μέσον ὕψος

1485 μέτρων, ὅπερ μεταξύ *Σλατίτσας* καὶ *Σίπκας* φθάνει καὶ μέχρι 2000 μέτρων. Ὡς ἐκ τούτου τὰ στενὰ ἢ αἱ πύλαι αὐτοῦ κεῖνται λίαν ὑψηλὰ ὑπὲρ τὴν θάλασσαν (1300 μέχρι 1500 μ. μέσον ὕψος)· οὕτω π.χ. τὸ μὲν στενὸν τῆς *Ραβανίτσας* φθάνει εἰς ὕψος 1916 μ. ὑπὲρ τὴν θάλασσαν, τὸ δὲ τῆς *Ροσαλίτας*, εἰς 1900 μ., ἐνῶ αἱ ὑψηλαὶ κορυφαὶ μόλις κατὰ 200 ἕως 300 μέτ. ὑπὲρ τὴν ράχιν τῆς ὄρουστοιχίας ἀνυψοῦνται. Πρὸς Α δὲ καὶ Δ τοῦ μέρους τούτου ὑπάρχουσι πύλαι ἐπὶ τῶν ὀρέων, ἔχουσαι ὕψος καὶ μικρότερον τῶν 1000 μέτρων (Μπαμπᾶ—Κονάκ 988 μ.)· τὸ σπουδαιότερον ὅμως στενὸν εἶνε τὸ κατὰ τὸν Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον διάσημον γενόμενον τῆς *Σίπκας*, ὅπερ, καίτοι ὑψηλὸν (1333 μ.), παρέχει τὴν συντομωτέραν ὁδὸν μεταξύ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἀρίστου καὶ τῶν παραδουναθίων πόλεων.

Ὁ *Μικρὸς* ἢ Ἀνατολικὸς *Αἶμος* χαρακτηρίζεται διὰ τοῦ μικροτέρου αὐτοῦ ὕψους καὶ τοῦ μεγαλειότερου πλάτους καὶ διὰ τῆς κατασκευῆς αὐτοῦ ἐκ πέντε παραλλήλων ράχων ἐκ κρητιδικοῦ ἀσβεστολίθου. Ὀλόκληρον τὸ μῆκος τῆς κυρίας τούτου ράχως ἀπὸ τῆς *Σιδηρᾶς Πύλης* ἄχρι τοῦ πλήρους Ἑλληνικῶν μονῶν (ἀς βεβαίως νῦν θὰ ἤρπασαν οἱ Βούλγαροι) *Αἰμονίου* ἀκρωτηρίου εἶνε 155 χιλμ. τὸ δὲ πλάτος αὐτοῦ 60 χιλμ. Τὸ τμήμα δὲ τοῦτο τοῦ Αἴμου δὲν εἶνε ρηξίγενές ἀλλὰ πτυχωδες, ἕνεκα πλευρικῆς θλίψεως, συμπτυξάσης εἰς πέντε ράχεις τὸ ἐνταῦθα τμήμα τῆς τεμαχιστῆς χώρας. Εἶνε δὲ λίαν βατὸς ὁ Μικρὸς Αἶμος, διότι τὰ στενὰ αὐτοῦ φθάνουσιν εἰς ὕψος 446 μ. (*Δοβράλ σιενόν*).

2) Ἡ μεταξύ Αἴμου καὶ Ἀνθαίμου ἐπιμήκης κοιλάς. Ὡς ἐν ταῖς ἄνω ἐμνήσθημεν, παραλλήλως πρὸς τὸν Αἶμον ἀπὸ τοῦ Τιμόκ ἄχρι τοῦ κόλπου τοῦ Πύργου διήκει μακρὰ καὶ στενὴ κοιλάς, ἔχουσα μῆκος μὲν 600

χιλμ. μέσον δὲ πλάτος 7,5 μόνον χιλιμέτρων. Καλύπτεται δὲ ἡ κοιλάς αὕτη ὑπὸ νεωτέρων προσχώσεων, αἵτινες ὑπὸ ἰχθυοτρόφων ποταμῶν καὶ χειμάρρων κατεφέρθησαν ἀπὸ τῆς ὀρεινῆς, ἰδίως δὲ ἀπὸ τοῦ Αἴμου. Ἐνιαχοῦ ταύτης καὶ ἐλώδεις ὑπάρχουσι τόποι, ἰδίως πρὸς Α. οὐχὶ δὲ σπανίως ἀπὸ τοῦ εὐφόρου αὐτῆς ἐδάφους ἐξέχουσι λόφοι καὶ βράχοι ἐκ γρανίτου καὶ γνευσίου. Ἀλλαχοῦ πάλιν παρατηροῦνται μαστικοειδῆς λόφοι ἐκ νεωτέρων γεωλογικῶν στρωμάτων καὶ ἠφαιστειογενῶν πετρωμάτων.

Εἰς τὴν πετρολογικὴν ταύτην σύστασιν καὶ τὴν ἀφθονίαν τῶν ὑδάτων πρέπει ν' ἀποδοθῆ καὶ ἡ μεγάλη τῆς κοιλάδος εὐφορία. Πολλὰ δὲ πυριγενῆ πετρώματα ὑπάρχουσι μεταξύ τῶν ρωῶν τοῦ Ἀρίσβου καὶ τοῦ κόλπου τοῦ Πύργου, ἅτινα ἀπέκλεισαν τὸν πρὸς τὸν Πόντον ροὴν τοῦ ποταμοῦ τούτου καὶ ἐξηνάγκασαν αὐτὸ νὰ διανοίξῃ ὁδὸν πρὸς Ν. ὅπως χυθῆ εἰς τὸν Ἔθρον.

Ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ τῆς κοιλάδος ταύτης ὑπάρχουσιν ὑψώματα διάφορα, διαχωρίζοντα αὐτὴν εἰς τμήματα, διὰ τοῦτο τὰ ὕδατα αὐτῆς ρέουσι κατὰ τρεῖς διευθύνσεις, ἥτοι διὰ τοῦ **Τιμόκ** καὶ **Ἰσκερ** πρὸς τὸν Δανούβιον, διὰ τοῦ **Ἀρίσβου** πρὸς τὸ Αἶγαϊον, καὶ δι' μικρῶν τινῶν ποταμιῶν ἀμέσως πρὸς τὸν Πόντον. Διὰ τῆς κοιλάδος ταύτης διέρχεται καὶ ἡ εἰς **Σόφριαν** ἄγρυσσα σιδηρᾶ ὁδός.

Τὸ **λεκανοπέδιον τῆς Σόφριας** (500 μ. ὑπέρ. θάλ.), κείμενον ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ὑψίστου τμήματος τῆς χερσονήσου καὶ χωρίζον τὴν Αἶμον ἀπὸ τοῦ Ἀνθαίμου καὶ τῆς Ροδόπης, φαίνεται, ὅτι ποτὲ ἀπετέλει λίμνην, ἧς τὰ ὕδατα νῦν παραλαμβάνονται ὑπὸ τὸν Ἰσκερ. Ὑπὲρ τὴν Σόφριαν ἀνυψοῦται τὸ ὄρος **Σκόμιον** (Βιτόσα), εἰς σχετικὸν ὕψος 2000 μέτ. συνδεόμενον μετὰ τοῦ Αἴμου καὶ Ροδόπης. Εἶνε δὲ ἡ

θέσις τοῦ λεκανοπέδιου τούτου γεωγραφικῶς λίαν ἐπίκαιρος καὶ κέντρον τῶν τὴν χερσόνησον διασχίζουσῶν ὁδῶν. Μόνον πρὸς Δ ἀποχωρίζεται δι' ὑψηλῶν καὶ ἀβάτων ὄροστοιχιῶν ἀπὸ τῆς κοιλάδος τοῦ **Μοράβα** (ἐν Σερβίᾳ). Τὸ ἔδαφος εἶνε εὐφορον καὶ λίαν ὑδροφόρον, ἡ δὲ ὁδὸς ἡ συνδέουσα τὴν Σόφιαν μετὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοῦ Βελιγραδίου συνετέλεσε τὰ μέγιστα πρὸς προαγωγὴν τῆς χώρας καὶ συμπύκνωσιν τοῦ πληθυσμοῦ.

Ὡς ὑδροκρίτης μεταξύ Ἴσκερ καὶ Ἐβρου ἀνυψοῦται ὄροστοιχία ἐκ γρανίτου καὶ γνευσίου, ἣτις Ἰχτιμάνιος μεσεύουσα ὄροστοιχία καλεῖται, ἐκ τῆς μικρᾶς κόμης Ἰχτιμάν, ΝΑ τῆς Σόφιας κειμένης. Ἐπὶ τῆς ὄροστοιχίας ταύτης διαρκίνονται δύο ἀκρωνυχία, ΔΑ ἔχουσαι διεύθυνσιν, μεταξύ τῶν ὁποίων κεῖται τὸ μικρὸν τοῦ Ἰχτιμάν λεκανοπέδιον. Ἡ βορεία τούτων, διασχιζομένη ὑπὸ τοῦ Ἴσκερ διὰ φάραγγος ἀδιαβάτου, θεωρεῖται ὡς τμῆμα τοῦ Ἀνθαίμου καὶ συνδέει τοῦτον μετὰ τοῦ Σκομίου, τοῦ δυτικωτάτου ἄκρου τοῦ Ἀνθαίμου. Ἡ δὲ νοτιὰ ἀκρωνυχία, ὁ **Καρὰ Μπαῖρ**, ἔχει διεύθυνσιν μᾶλλον ΒΔ. Ἐνταῦθα κεῖται καὶ τὸ διάσημον **στευὸν** ἢ ἡ **κλεισούρα** τοῦ Τραϊάνου (Καπουλοῦ Δερβέν), οὗτινος τὸ δυσβατώτερον μέρος κεῖται πρὸς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἐβρου, ἔνθα ἐν μέσῳ πυκνοῦ δάσους διασώζεται εἰσέτι μικρὰ πύλη μετὰ πύργου. Διὰ κοιλάδος τῆς μεσευούσης ταύτης ὄροστοιχίας διέρχεται ὁ τὴν Φιλιππούπολιν μετὰ τῆς Σόφιας συνδέων σιδηρόδρομος.

Μετὰ τῆς λεκάνης τῆς Ἐλατίτσας (700 μ. ὑπὲρ θάλ.) ἄρχεται τὸ τμῆμα τῆς μεταξύ Αἴμου καὶ Ἀνθαίμου κοιλάδος, ὅπερ διαρρεεῖ τὸ παραποτάμιον τοῦ Ἐβρου Ἄρισβος, ὅστις διασχίσας τὸν Ἄνθεμον διήνοιξεν ὁδὸν πρὸς Ν. φέρουσαν. Οὗτος παραλαμβάνων διὰ πολλῶν παραποταμίων τὰ ἐκ

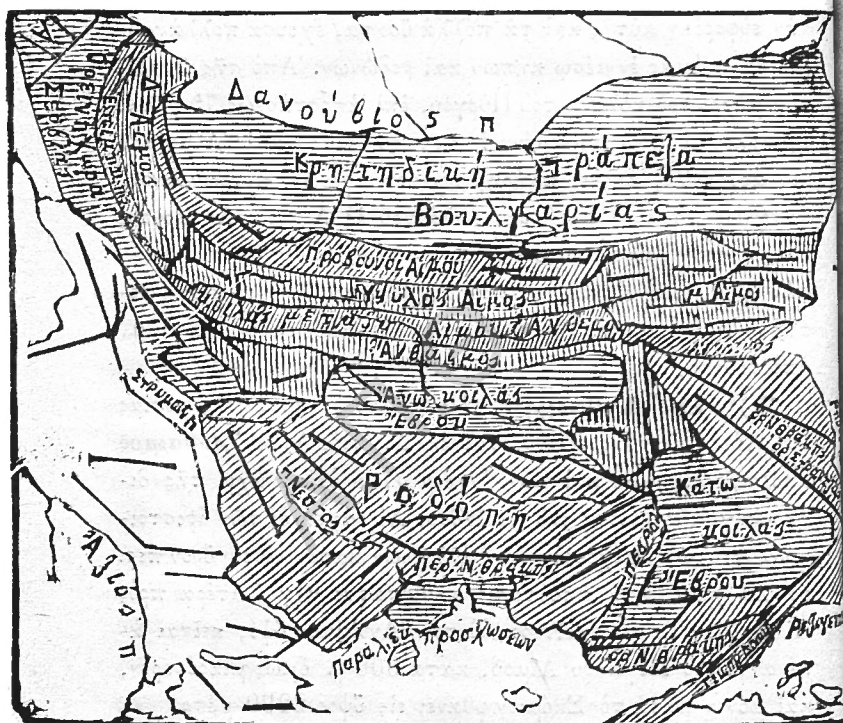
τοῦ Αἴμου καὶ Ἀνθαίμου καταρρέοντα ὕδατα καὶ καμπτόμενος κατὰ τὴν Σλιβίαν καὶ Ἰάμπολιν, λαμβάνει νοτίαν διεύθυνσιν. Ἡ κοιλάς δὲ τοῦ Ἀρίσθου εἶνε ἡ εὐδαιμονοστετέρα διὰ τὴν εὐφορίαν αὐτῆς καὶ τὰ πολλὰ ὕδατα, ἔχουσα πολλὰ χωρία καὶ κώμας ἐν μέσῳ κήπων καὶ ροδῶνων. Ἀπὸ τῆς Σλιβίνας μέχρι τοῦ κόλπου τοῦ Πύργου, ἐπὶ ἀποστάσεως 75 χιλμ. ἐξακολουθεῖ προεκτεινομένη ἡ μεταξὺ Αἴμου καὶ Ἀνθαίμου κοιλάς, ἐνθα, καίτοι πλήρης ἠφαιστειογενῶν πετρωμάτων, ἀναγνωρίζεται ὡς προέκτασις διὰ τοῦ ἐξ Α. πρὸς Δ. ρέοντος καὶ εἰς τὸν Τούνδζαν χυνομένου Ἀσμάκ καὶ τῶν ποταμίων τῶν χυνομένων εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πύργου. Ὁ ὑδροκρίτης μεταξὺ Ἀρίσθου καὶ Πόντου κεῖται εἰς ἀπόστασιν 40 χιλμ. ἀπὸ τούτου.

3)· Ὁ Ἀνθαίμος. Παραλλήλως πρὸς τὰς νοτίας τοῦ Αἴμου κλιτύας διευθύνεται ἐκ Δ. πρὸς Α. ὁ Ἀνθαίμος ἀπὸ τοῦ Σκομιου καὶ τῶν Ἰχτιμαρίων ὀρέων ἄχρι τῆς διαβρωσιγενοῦς κοίτης τοῦ Ἀρίσθου. Αἱ ράχεις δὲ τῶν ὄροστοιχιῶν τούτων ἀπέχουσιν ἀπ' ἀλλήλων κατὰ μέσον ὄρον περὶ τὰ 20 χιλμ. ἥτις ἀπόστασις καθίσταται μεγαλειτέρα πρὸς Α. καὶ Δ. Τὸ μεγαλείτερον δὲ τοῦ Ἀνθαίμου ὕψος κεῖται ἀπέναντι τοῦ Μεγάλου Αἴμου, κατὰ 600 μ. ὅμως μικρότερον, καὶ μόνον κατὰ τὸ Σκόμιον φθάνει εἰς ὕψος 2290 μέτρ.

Ὁ Ἀνθαίμος γεωλογικῶς καὶ τεκτονικῶς εἶνε ὅμοιος πρὸς τὸν Αἴμον, ἥτοι συνίσταται ἐκ γρανιτῶν, γενουσίων, μαρμαρυγιακῶν σχιστολίθων καὶ ἠφαιστειογενῶν πετρωμάτων, ἐφ' ὧν πρὸς τὰς νοτίας αὐτοῦ πλευράς, ἰδίως κατὰ τὰ ἀνατολικὰ μέρη, ἐξαπλοῦνται κρητιδικὰ στρώματα, ἀποτελοῦντα καὶ τὴν κυρίαν τῆς ὄροστοιχίας ράχιν. Ἐπικαρσίως τῷ Ἀνθαίμῳ, πρὸς Α. τῆς Στάρας Ζαγοράς, ἐμφανίζονται ἀσβεστόλιθοι, ψαμμίται καὶ χαλαζίται, ἐνῶ ἀλλαγῶ ἀνυψοῦνται

συνήται (πετρώματα περίπου ὅμοια τῷ γρανίτη), ὡς π.χ. οἱ τὸ Σκόμιον σχηματίζοντες.

Ἡ νοτιὰ τοῦ Ἀνθαίμου πλευρὰ εἶνε ὁμαλωτέρα, ἥτις

Σχ. 2. Ἡ τεραχιστὴ χώρα τοῦ Αἴμου.

ὅμως ἐπὶ τοῦ Α. αὐτοῦ τμήματος, καίτοι γθαυαλωτέρου, εἶνε μᾶλλον ἀπόκρημος. Ἐνταῦθα ἀναγνωρίζεται ἀπὸ τῆς Ἰχτιμάνης πρὸς Α. ρηξιγενῆς γραμμῆ, ἐφ' ἧς θερμὴ πηγαὶ καὶ ἐν μικρογραφίᾳ μικρὰ ἐπιμήκης κοιλάς ὅμοια πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀρίσθου διαρροεμένην.

Ἐκ τῶν τμημάτων δὲ εἰς τὰ ὁποῖα διεμελήσθη ὁ Ἀνθαίμος ὑπὸ διαβρωσιγενῶν κοιλάδων τῶν ποταμῶν, τὰ σημαν-

τικώτερα εἶνε τὸ *Σκόμιον*, ἢ *Σρέδνα* καὶ ἡ *Τσερναγόρα*. Ἡ μᾶλλον δὲ ἀξία λόγου πύλη, ἣτις κεῖται ἐπὶ τοῦ τμήματος τῆς Τσερναγόρας, μετὰξὺ *Στάρας Ζαγοράς* καὶ *Καζανλικ*, φθάνει εἰς ὕψος 500 μ. ὑπὲρ θάλ. καὶ ὑπὸ σχετικὸν ὕψος 300 μ. πρὸς Ν. καὶ 200 πρὸς Β. Ὅλως δὲ ἰδιαζόντως κεχωρισμένην θέσιν καταλαμβάνει τὸ *Σκόμιον*, ὅπερ, ὡσπερ θυμέλη ἀρχαίου θεάτρου κεῖται σχεδὸν ἐν τῷ μέσῳ τῆς χερσονήσου ἐπὶ εὐρείας κοιλότητος μετὰξὺ *Αἴμου* καὶ *Ροδόπης*.

Ἀνατολικῶς τῆς ἐπὶ τοῦ Ἀνθαίμου διαρρήξεως, οἱ ἦς ρέει πρὸς Ν ὁ Ἄρισθος, τὸ τὸν Ἀνθαίμον σχηματίσαν ἀνακεκαμμένον τῆμα τῆς λιθοσφαίρας ἐξικνεῖται πρὸς Ν. τῆς ἐπιμήκους τοῦ Αἴμου κοιλάδος εἰς μικρὸν μὲν ὕψος ὑπὲρ τὴν θάλασσαν, λαμβάνει ὁμως τοσοῦτω μεγαλειότερον πλάτος, ὅσω μᾶλλον προσεγγίζει πρὸς τὸν Πόντον. Καλύπτεται δὲ τὸ τμήμα τοῦτο ὑπὸ νεωτέρων προσχώσεων καὶ ἐμφανίζεται ὡς ὑδροκρίτης λοφώδης καὶ ὄρειός, λαμβάνων ἐκεῖ κυρίως, ὅπου ὑπάρχει τὸ μέγιστον αὐτοῦ ὕψος, τὸ ὄνομα ὄρη τῆς *Στράνδζας* ἐκ μεγάλης ΝΑ κειμένης καθ' ὄλοκληρίαν Ἑλλ. τινος πόλεως *Στράνδζας* (Συρεντζίου). Ἐπὶ τῆς ὄρεινῆς ταύτης χώρας δυνάμεθα νὰ δώσωμεν τὸ γενικώτερον ὄνομα *Ἀνατολικὰ τῆς Θράκης κρηπιδαιία ὄρη*. Γνεύσιοι, κρυσταλλοπαγεῖς σχιστόλιθοι καὶ γρανῖται συνιστῶσι τὰ ὄρη ταῦτα· καὶ πρὸς τὰ ἔξω μὲν τούτων ἐξαπλοῦται ζώνη ἐκ κρητιδικῶν στρωμάτων, πρὸς τὰ ἔσω δὲ ταινία νουμμουλιτικῶν (ἢ ἠωκαινικῶν) ἀσβεστολίθων σχηματίζει τὰ πρὸς τὴν κάτω τοῦ Ἑβρου κοιλάδα ὄρια αὐτῶν. Ἐνταῦθα, ἐνθα καὶ οἱ πρόποδες τῶν ὄρων τῆς Στράνδζας, κεῖνται κατὰ σειρὰν ὡσπερ ὀάσεις ἐν μέσῳ τῆς Θρακικῆς στέππης κῶμαι καὶ πόλεις εὐποροί, ὡς *Σαράι*, *Βιζύη*, *Σαράντα Ἐκκλησίαι* κλπ.

Ὁ Ἄρισθος δὲ κατὰ τὴν πρὸς Ν ροὴν αὐτοῦ ἔχει δια-

νοίξει διαβρωσιγενῆ καὶ ἐν μέρει ἀδιάβατον φάραγγα ἐν τῷ γνευσίῳ τῆς τεμαχιστῆς χώρας, ἥτις ἐπὶ μεγάλης ἐκτάσεως ἀποκεκαλυμμένη ὑδατογενῶν πετρωμάτων, χωρεῖ ἀπὸ τῆς συμβολῆς τοῦ Ἄρισβου εἰς τὸν Ἐβρον ἐκείθεν τῆς κοίτης τοῦ ποταμοῦ τούτου, οὕτως ὥστε χωρίζει τὴν κάτω κοιλάδα τοῦ Ἐβρου ἀπὸ τῆς ἄνω καὶ ἀποτελεῖ ὄρεογραφικὸν μετὰ τῆς Ροδόπης δεσμόν. Ὡστε ὁ Ἐβρος διασχίζει τὸν γνευσίον τοῦτον καὶ ἀποτελεῖ ἐν αὐτῷ φάραγγα, δι' ἧς διέρχεται ὁ σιδηρόδρομος ὁ ἄγων ἐξ Ἀδριανουπόλεως εἰς Φιλιππούπολιν. Τὸ τμήμα τοῦτο καλεῖται ὄρεινός πύρην τοῦ Ἄρισβου.

Ὁρεογραφικῶς τὰ ὄρη τῆς Στράνδζας ἐξαπλῶνται μέχρι τῆς Θρακικῆς χερσονήσου καὶ τοῦ Βοσπόρου, ἐνθα ὅμως σημαντικῶς τὸ ὕψος αὐτῶν ἐλαττοῦται. Οὕτω ἐντεῦθεν τῆς πόλεως Στράνδζας καὶ τοῦ ἡμωμένου ποταμοῦ οὐδαμοῦ φθάνουσι ταῦτα εἰς ὕψος μείζον τῶν 400 μέτ. Ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ δὲ τούτου ἄχρι τοῦ Πόντου ἐξικνῆται ζώνη ἠωκαινικῶν στρωμάτων, ἅτινα ἀπὸ τῆς Προποντίδος χωρίζονται διὰ στενῆς ταινίας λοφώδους χώρας ἐκ μειοκαινικῶν στρωμάτων ἐξαπλουμένων μέχρι τοῦ μεσημβρινοῦ τοῦ Βοσπόρου στομίου. Ὁ ὑδροκρίτης τούτων κεῖται οὐ μακρὰν τοῦ Πόντου, οἱ δὲ μικροὶ ποταμοὶ ρέουσι πρὸς τὰ ΝΑ, ἄλλοι μὲν πρὸς τὸν Κεράτιον κόλπον, ἄλλοι δὲ πρὸς τὰς λιμνοθαλάσσας Τσεκμὲ. Ἐχουσι δὲ διανοίξει οὗτοι ἐντὸς τῶν ὀριζοντίων ἠωκαινικῶν στρωμάτων κρημνώδεις φάραγγας, αἵτινες, ἐπειδὴ εἶνε δυσδιάβατοι, τὰ μέγιστα διευκολύνουσι τὴν ὀχύρωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἰδίως μεταξύ τοῦ Μεγάλου Τσεκμὲ καὶ τῆς πολυχῶς διακλαδιζομένης λίμνης Λέρκων. Ἡ ἀπὸ τοῦ Πόντου ἄχρι Προποντίδος γραμμὴ αὕτη ὠχυρώθη τῷ 1877 ὑπὸ τοῦ Βλοῦμ Πασσᾶ, κατὰ τὸν μεσαιῶνα δὲ ἐχρησίμευεν ὡς πρώτη τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὀχυρωτικὴ γραμμὴ.

Ἐπὶ τῶν κρηπιδαίων ὀρέων τῆς Ν. Θρακῆς ἐμφανίζονται πάλιν ἠωκαινικὰ στρώματα, ἀπὸ τῶν ὁποίων πρὸς τὴν Προποντίδα ἐξέχουσι νησοειδῶς ἐπιμήκεις ράχεις ἐκ παλαιοζωϊκῶν στρωμάτων, ἰδίως φυλλιτῶν. Ἐπὶ τῆς Προποντίδος αὐται νοτιώτερον τῆς Ραιδεστοῦ ἀποκρήμνως καταλήγουσι πρὸς τὴν θάλασσαν, ἥτις ἐκεῖ μέγα ἔχει βάθος. Εἶνε δὲ αὐται τὸ *Τεκίρ-Δάγ* (Ἰερὸν ὄρος = 921), ἀποτελοῦν τὴν Θρακικὴν χερσόνησον, ἧς πιθανὰ τμήματα εἶνε ἡ *Ἴμβρος* καὶ ἡ *Λίμνος*, καὶ τὸ *Κουροῦ-Δάγ*, ὅπερ ὑποθαλασσίως συνεχεται μετὰ τῆς Σαμοθράκης. Καὶ τὸ μὲν Ἰερὸν ὄρος διευθύνεται πρὸς τὰ ΝΔ, τὸ δὲ Κουροῦ-Δάγ πρὸς τὰ ΔΝΔ, ὅπερ εἶνε μὲν χθαμαλώτερον, ἔχει ὅμως μεῖζον μῆκος καὶ καταλήγει πλησίον τῆς Αἴνου. Ἐνταῦθα οἱ τραχειτικοὶ λόφοι τοῦ *Τσαγάλ-Τεπέ* (396 μ.), χρησιμεύοντες πρὸς τοὺς πρὸς τὴν Αἴνον πλέοντας ὡς σημεῖον, ἐπικάθηται ἐπὶ ἠωκαινικῶν στρωμάτων καὶ σχετίζονται πρὸς τὰς ἠφαιστείας ἐνεργείας, ὧν θέατρον ὑπῆρξέ ποτε ἡ *Ραιδεστός*. Ἐνταῦθα ἐπὶ τοῦ ΝΔ ἄκρου τῶν κρηπιδαίων ὀρέων ἔλαβον χώραν ἐκρήξεις ἠφαιστείων ὅπως καὶ ἐπὶ τοῦ ΒΑ τούτων, ἧτοι ἐπὶ τῆς Τσορλοῦ, ἧς τὰ ἠφαιστεία (βασαλτικὰ) πετρώματα συνδέονται μετὰ τῶν ὁμοίων τοῦ Βοσπόρου.

Ἐτέρα ὄροστοιχία χθαμαλωτέρα καὶ παράλληλος πρὸς τὴν τοῦ Κουροῦ-Δάγ εἶναι ἡ *Ἰάλλα-Δάγ*, κειμένη μεσογειότερον καὶ πλήρεις ἐπίσης ἠφαιστειογενῶν πετρωμάτων. Τὸ Ἰερὸν ὄρος ἀποκλίνει πρὸς τὸν *ἰσθμὸν τῆς Καλλιπόλως*, ἐνθα ἔχει ὕψος κατὰ τὸ Βουλαῖρ 134 μέτ. καὶ πλάτος 3 χιλμ. οὕτως ὥστε ἐνταῦθα ὑπάρχει θέσις κατάλληλος δι' ὀχυρώματα πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς χερσονήσου καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου. Ἡ Θρακικὴ χερσόνησος ἀποτελεῖται ἐκ νεωτέρων κρητιδικῶν στρωμάτων (200—300 μ. ὑπὲρ θάλ.), τὰ ὁ-

ποῖα ἀποτόμως κατέρχονται πρὸς τὴν ὑποθαλασσίαν κοιλάδα τοῦ Μέλανος κόλπου.

4) **Ἡ ποταμία λεκάνη τοῦ Ἑβρου.** Ἡ λεκάνη τοῦ ποταμοῦ τούτου εἶνε τὸ βαθύτερον συνιζήσαν τμήμα τῆς μεταξὺ Αἴμου καὶ Ροδόπης τεμαχιστῆς χώρας, ὅπερ πανταχόθεν ὄρη περιβάλλουσι καὶ μόνον πρὸς νότον ἔχει πύλην 15 χιλμ. πλάτους, δι' ἧς εὐρίσκει διέξοδον ὁ Ἑβρος, ὅπως ἐκβάλη εἰς τὸ Αἰγαῖον. Δὲν εἶνε δὲ συνεχῆς ἡ τοῦ Ἑβρου λεκάνη, ἀλλὰ διὰ τοῦ ὀρεινοῦ πυρῆνος τοῦ Ἀρίσθου χωρίζεται εἰς ἄνω καὶ κάτω κοιλάδα.

Ἀμφοτέραι δὲ αἱ κοιλάδες αὗται, ὧν ἑκατέρα ἔχει τὸ κέντρον αὐτῆς. ἦτοι ἡ μὲν ἄνω τὴν Φιλιππούπολιν, ἡ δὲ κάτω τὴν Ἀδριανούπολιν, ἐμφανίζονται ὡς ἄδενδρα πεδία νεωτάτων προσχώσεων, ὧν τὰ κράσπεδα ὑπὸ τριτογενῶν καλύπτονται στρωμάτῳ. Καὶ τῆς μὲν ἄνω κοιλάδος τὸ ἔδαφος ἀποτελεῖται κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξ εὐφόρου μελανοχρόου χροῦς, ὁμοίου πρὸς τὸ τῶν πεδιάδων τῆς Οὐγγαρίας (Πούστα), τὸ δὲ τῆς κάτω εἶνε ὅμοιον πρὸς τὸ τῶν στεππῶν τῆς Μικρασίας, διότι ἀποτελεῖται κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ κροκαλῶν καὶ ἄμμου· ἐνιαχοῦ ὅμως ἔχει καὶ αὕτη εὐφορωτάτας γέας ἐκ βαθυχρόου χροῦς.

Ἐπὶ ἀμφοτέρων τῶν κοιλάδων ἐν μέσῳ ἀδένδρου χώρας εὐρίσκονται κατεσπαρμένα χωρία καὶ κῶμαι, ἀποκεκρυσμένα ὑπὸ τοῦ βαθυπρασίνου φυλλώματος δένδρων ὑπωροφόρων, ὅπερ εἰς τὸν ὀδοιπόρον εὐάρεστον ἐμποιεῖ ἐντύπωσιν, νομίζοντα, ὅτι εὐρίσκεται ἐντὸς ἐρήμου, ἐν ἧ ὁάσεις εὐφοροί, ὑπὸ τεραστίων καρυῶν καὶ πλατάνων περιβαλλόμεναι καὶ ὑπὸ κρυσταλλωδῶν διαρρεόμεναι ὑδάτων. Ἡ στεππώδης δὲ τῆς χώρας ὄψις ἐξικνεῖται μέχρι τῶν πυλῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἧτις κατὰ τοῦτο ὁμοιάζει πρὸς τὴν Ρώμην.

Ἐπὶ τῆς ἄνω τοῦ Ἐβρου κοιλάδος ἐξέχουσι πολλαχοῦ ἐκ τοῦ οὐχὶ λίαν παχέος αὐτῆς γεώδους ἐδάφους λόφοι ἐκ γρανίτου, συηνίτου ἢ γνευσίου. Οὕτω ἡ Φιλιππούπολις κεῖται ἐπὶ συηνιτικοῦ λόφου, 67 μέτρα ὑψηλότερον κειμένου τοῦ Ἐβρου, οὐτινος ἡ ἐπιφάνεια κεῖται 160 μ. ὑπὲρ θάλ. Ἐπίσης καὶ νέα ἠφαιστειογενῆ πετρώματα καὶ πρὸς τὰ ΝΑ καὶ Α ἠωκαινικὰ καὶ κρητιδικὰ πετρώματα ὑπάρχουσιν. Ἐχει δὲ ἡ κοιλάς αὕτη σχῆμα ἑλλειψοειδές, οὐτινος ὁ μέγας ἄξων ὑπὸ τοῦ Ἐβρου καταλαμβάνεται, καὶ μέσον ὑπὲρ τὴν θάλ. ὕψος 160 μέτρα

Ἡ κάτω τοῦ Ἐβρου κοιλάς εἶνε μᾶλλον μονότονος καὶ κατὰ μικρὸν συνάπτεται μετὰ τῶν πέριξ ὀρέων, καὶ μόνον αἱ κοῖται τῶν εἰς ταύτην κατερχομένων χειμάρρων καὶ ποταμίων καθιστῶσιν αὐτὴν ἀνώμαλον. Τὸ σχῆμα τῆς κοιλάδος ταύτης εἶνε τριγωνικόν, οὐτινος βάσις ὁ Ἐβρος, τὸ δὲ ὕψος ὑπὲρ τὴν θάλ. 80 μ. περίπου.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἄνω κοιλάς τοῦ Ἐβρου εἶνε βατὴ κατὰ τὸ ἄνω καὶ κάτω αὐτῆς πέρασ, ἀποκλείεται δὲ πρὸς μεσημβρίαν ὑπὸ τοῦ τεραστίου τῆς Ροδόπης ὄγκου, διὰ τοῦτο αἱ ἀμαξιτοὶ καὶ σιδηραὶ ὁδοὶ πρέπει ν' ἀκολουθῶσι τὴν ροὴν τοῦ Ἐβρου. Ἐν τῇ κάτω ὅμως κοιλάδι διὰ τοῦ ἐκ τῶν ὀρέων τῆς Στράνδζας κατερχομένου Ἀγριαῖνα (Ἐργένη) καὶ εἰς τὸν Ἐβρον χυνομένου παρέχεται καὶ μέση συγκοινωνία εὐκολος μεταξὺ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἀδριανουπόλεως.

Αἱ πηγαὶ τοῦ Ἐβρου κεῖνται ἄνωθεν τῆς μικρᾶς τοῦ Βάνια λεκάνης (622 μ. ὑπὲρ θάλ.) πρὸς Δ τῆς Φιλιππουπόλεως ἐπὶ τοῦ ὑψίστου τῆς Ροδόπης τμήματος (2930 μ.). Μετὰ βραχὺν δὲ ροῦν ὡς ὀρμητικὸς καὶ πλήρης κροκα-

λῶν χείμαρος κατέρχεται πρὸς τὴν πεδιάδα (300 μ. ὑπὲρ θάλ.) εἰς διαφόρους διαμελιζόμενος βραχίονας, καὶ ρεεῖ πρὸς τὰ ΔΝΑ, ἀκολουθῶν τοὺς πρόποδας τῆς Ροδόπης καὶ δεχόμενος τὰ ἄφθονα ὕδατα τῶν ἐκ βορρᾶ καταρρεόντων ποταμίων. Μόνον πρὸς νότον τῆς Φιλιππουπόλεως ἀπομακρύνεται τῆς Ροδόπης ὁ Ἔβρος καὶ ἔχει τὴν δεξιὰν αὐτοῦ ὄχθη κεκαλυμμένην ὑπὸ εὐφόρων προσχώσεων, παρὰ τὰς ὁποίας πολλαὶ κῶμαι ὑπάρχουσιν, ὡς ἡ Ἑλληνικωτάτη *Στενήμαχος* καὶ ἄλλαι. Πλησίον δὲ τῆς Φιλιππουπόλεως ἐκατέρωθεν τῆς κοίτης τοῦ ποταμοῦ ἐκβάλλουσι πολλὰ ποτάμια, καθιστῶντα τὴν χώραν εὐφορον, ἰδίως διὰ τὴν καλλιέργειαν τῆς ὀρύζης. Παρὰ τὰς ἐκβολὰς δὲ τῆς ὑπὲρ τὴν Φιλιππούπολιν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἐβρου γινουμένης *Τοπολίτσα* ἐξαπλοῦται μέχρι τοῦ ποταμοῦ λοφώδης χώρα, ἐν ᾗ κεῖται (202 μ. ὑπὲρ θάλ.) ἡ πόλις *Τατὰρ-Παζαρτζικ*, ἠνωθεν τῆς ὁποίας παρὰ τὸ *Σαρόμβευ* ἄρχεται καθιστάμενος ὁ ποταμὸς πλωτὸς μέχρις Ἀδριανουπόλεως, ἐπικινδύνως ὁμως, διότι συνεχῶς μεταβάλλει κοίτην καὶ ὁ πυθμὴν του πληροῦται ὑπὸ ἀμμωδῶν ταινιῶν.

Κάτωθεν τῆς Φιλιππουπόλεως εἰς ἀπόστασιν 24 χιλμ. ἀπὸ τὸ *Παπασλῆ* καθίστανται αἱ ὄχθαι τοῦ Ἐβρου βραχώδεις, ἐγκοιλουμένης τῆς κοίτης αὐτοῦ ἐντὸς στερεοῦ πετρώματος καὶ βαθμηδὸν συστενουμένης, ἰδίως ἐκατέρωθεν τῶν ἐκβολῶν τοῦ *Σατζλοῦ*. Ἀπὸ τῆς Ἀδριανουπόλεως δὲ ἄχρι τῆς θαλάσσης, ἐπὶ μῆκους 123 χιλμ. ἡ κλίσις του εἶνε περίπου 0,25 μ. ἀνὰ χιλιόμετρον. Ἡ κοιλὰς δὲ ἐντεῦθεν εὐρύνεται σημαντικῶς καὶ πολλαχοῦ καθίσταται ἐλώδης μέχρις ἀποστάσεως 37 χιλμ. κάτωθεν τῆς Ἀδριανουπόλεως, ἐνθα πάλιν συστενοῦται (Τὰς-Αρνατούτκοϊ) καὶ λαμβάνει διεύθυνσιν ΝΝΔ. Μεταξὺ τῶν παραποταμίων *Ἀγριάνα* καὶ *Δεμερτζῆ*

υπολείπεται ράχισ ἐνὸς χιλιομέτρου πλάτους, ἣν διέσχισεν ὁ σιδηρόδρομος, ὅπως ἐκ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἑβρου εἰσέλθῃ εἰς τὴν τοῦ Ἀγριάνα καὶ ἐκεῖθεν διευθυνθῆ εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἀπὸ τῆς συμβολῆς δὲ τοῦ Ἀγριάνα εἰς τὸν Ἑβρον ἄρχεται τὸ δέλτα τοῦ ποταμοῦ τούτου, ὅπερ ἐπλήρωσε κόλπον βαθέως εἰς τὴν ξηρὰν εἰσχωροῦντα καὶ οὔτινος λείψανον εἶνε ἢ ἀβαθῆς λίμνη Στεντορίς (Ἰάλα), 10 χιλμ. μακρὰν τῆς θαλάσσης κειμένη. Ἄν δὲ κατὰ τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους ἢ πάλαι ἀνθηρὰ πόλις Αἶνος κατέστη νοσώδης, αἰτία τούτου εἶνε, διότι τὸ δέλτα τοῦ Ἑβρου ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων βαθμηδὸν πρὸς τὴν πόλιν ταύτην προσεγγίζει. Ὀλόκληρον δὲ τὸ μῆκος τοῦ Ἑβρου ἀνέρχεται εἰς 490 χιλμ. ὅστις εἶνε λίαν ὑδροφόρος, διότι διαρκῶς τροφοδεῖται καὶ κατ' αὐτὸ τὸ θέρος ὑπὸ τῶν περίξ αὐτοῦ χιονοσκεπῶν ὄρεων.

Β) Ἡ Ροδόπη. Τὸ τεράστιον τοῦτο πυρηνῶδες ὄρος, ὅπερ καταλαμβάνει μέγα τῆς Θράκης μέρος, διετήρησε κατὰ τὸ πλεῖστον τὰ φαινόμενα τῆς ἰσοπεδωτικῆς τῶν ὑδάτων ἐνεργείας. Πανταχόθεν, ἐκτὸς τῆς ΒΔ πλευρᾶς, ἀνυψοῦται ἀποκρῆμνως ἀπὸ τῶν περίξ βαθυπέδων, ἐνῶ ἢ ἐπιφάνεια αὐτοῦ ὀλίγον ἔχει διαμελισθῆ. Ἀποτελεῖται δὲ ἐκ γνευσίου, ὃν διασχίζουσι γρανιτικοὶ πυρῆνες καὶ μᾶζαι τραχειτικά, αἵτινες καὶ τὰς κορυφὰς τοῦ ὄρους σχηματίζουν. Συνήθως τὰ στρώματα τοῦ γνευσίου τούτου ἐξαπλοῦνται ὀριζοντίως, ἀλλαχοῦ δὲ ἔχουσι πάθει ἰσχυρὰς διαταράξεις.

Τὸ μέσον δὲ ὕψος τοῦ ὄρους, διευθυνομένου πρὸς τὰ ΑΝΑ, ἀνέρχεται εἰς 1000 περίπου μέτρα, πολλαὶ δ' αὐτοῦ κορυφαὶ φθάνουσιν εἰς τὸ διπλάσιον, πρὸς τὰ Β Δ δὲ μάλιστα εἰς τὸ τριπλάσιον περίπου, χωρὶς ἐν τούτοις ἀποτόμως ν' ἀνυψῶνται ἀπὸ τῆς περίξ χώρας. Βράχοι ἀπότομοι καὶ ἄγριοι τὴν ὄψιν εἶνε σπάνιοι, αἱ πολλαὶ δὲ τοῦ ὄρους ράχεις ἀνυ-

Ἐνωμένη ὁροσειρήν.

Βουλ- Αἶμος Ἐνωμένη Φιλιππούπολις κοιλίας Μέλας Αἶμος Κουσλάρ
 γαρία 2009 μ. 1000 μ. 150 μ. Ἐβρου 2000 μ. 2177 μ. Πεδίαι Σαρισαμπάν

Τεσσαρτογενήν. Τεσσαρτογενής. Γνεύσιος, γρανίτης κτλ. Τραχειίτης Τεσσαρτογενής.
 Κρητιδική. Γνεύσιος, γρανίτης. Κρητιδική.

Σχ. 237, Διατομή τῆς τεμαχιστῆς τοῦ Αἴμου χώρας διρχομένη
 διὰ τοῦ μεσημβρινοῦ τῆς Φιλιππουπόλεως.

ψοῦνται ἀπὸ
 διαφόρων ὑ-
 ψιπέδων οὐ-
 χὶ ἀποτό-
 μως, ἀλλ'
 ἠρέμα ὡς
 ἐπὶ τὸ πε-
 λυ καὶ ὀμα-
 λῶς. Προσ-
 ἔτι ἡ Ρωδό-
 πη, ἣ τις
 πολλαχού
 ὑπὸ πυκνῶν
 καλύπτεται
 θασῶν, στε-
 ρεῖται τοῦ
 κόσμου τῶν
 λιμνῶν. Μό-
 νον κατὰ ΒΔ
 αὐτῆς περὶ
 τὸ γρανιτι-
 κὸν Ρίλιον
 (2673 μέ-
 τρα) καὶ τὸν
 Μουσσαλάν
 (2930 μέ-
 τρα.), τὸ
 δεύτερον

καθ' ὕψος τῆς χερσονήσου ὄρος, ἐνθα ἐξαπλοῦται ὀροπέδιον μέσου ὕψους 2000 μ. καὶ σειρά κορυφῶν 2400 — 2700 μ., διεσώθησαν μάρτυρες τῆς πάλαι ἐνεργείας τῶν παγετῶνων (ποταμῶν πάγου ὁμοίων πρὸς τοὺς παγετῶνας τῶν Ἄλπεων), ἧτοι περὶ τὸ Ρίλον 22 καὶ ἀνατολικώτερον τούτου 40 μικραὶ γραφικώταται λίμναι. Μόνον ἐνταῦθα ὑπάρχουσιν ἄγριαι τῶν ὀρέων μορφαί, βράχαι ἀπότρωμοι, κορυφαὶ ὀξεῖαι καὶ χεῖμαρροι ὀρμητικοὶ καὶ παφλάζοντες.

Αἱ Β καὶ Ν τῆς Ροδόπης πλευραὶ εἶνε ἰδίως ἀπόκρημνοὶ, π. χ. πρὸς τὰ ΝΔ τοῦ *Τατάρ-Παζαρτζίκ*, πρὸς Ν τῆς *Φιλιππουπόλεως* καὶ ἄνωθεν τῆς πεδιάδος τῆς *Γκουμουρτζινας*. Ὁ μέγας τῆς Ροδόπης ὄγκος, ἡ τραχύτης καὶ τὸ πολλαχῶ γυμνὸν τῶν ὑψιπέδων αὐτῆς καὶ ἡ ἔλλειψις κοιλάδων καθιστῶσι τὸ πυρηνῶδες τοῦτο ὄρος ἀδιάβατον καὶ μέγα κατὰ τῆς συγκοινωνίας πρόσκομμα, ὅπερ ἀποκλείει τοῦ Αἰγαίου τὰς κοιλάδας τοῦ Ἑβρου καὶ Ἀξιῦ. Μόνον δι' ἀτραπῶν δυσβάτων γίνεται ἡ συγκοινωνία, αἵτινες ὅμως καὶ δὲν ἀνέρχονται εἰς μεγάλα τοῦ ὄρους ὕψη. Οὕτω π. χ. ἡ ἀπὸ Τατάρ-Παζαρτζίκ εἰς Σέρρας ὁδός, μήκους ἐν ὄλφ 166, 5 χιλμ. ἐπὶ 94 χιλμ. εὐρίσκεται εἰς ὕψος 1000-1500 μ. καὶ ἐπὶ 30 χιλμ. εἰς ὕψος 1500 καὶ πλέον μέτρων.

Τὰ ἐπὶ τῆς Ροδόπης ὑπάρχοντα πυριγενῆ πετρώματα, ἅτινα κυρίως εἶνε τραχεῖται, ἀποτελοῦσι τέσσαρας διαφόρους περιοχάς, ἐν αἷς καὶ θερμαὶ πηγαί. Οὕτω τραχεῖται εὐρίσκονται ἐν τῇ λεκάνῃ τοῦ *Νευροκοπίου*, πλησίον τοῦ *Βατὰκ* (2000 μ. ὕψος), *Ἀλμαλοῦ*, *Χασσικιδῆ*, *Σουφλί*, ἢ *Σοῦλφι*, *Δεδεαγάτς* κτλ.

Ἡ κυρία τοῦ ὄρους ράχης, ἧς ἡ ἐπικρατεστέρα διεύθυνσις εἶνε ΑΝΑ, καταλήγει μεταξὺ Ἑβρου καὶ τοῦ εἰς τοῦτον χυνομένου Ἀρδα, ἧτοι πρὸς Δ τῆς Ἀδριανουπόλεως, ἔχου-

σα μῆκος 400 χιλμ. καὶ ἀποτελοῦσα τὸ ὄρθοσιον μεταξύ *A. Ρουμηλίας* καὶ *N. Θράκης*. Ἡ μέση δ' ἀπόστασις ταύτης ἀπὸ τῆς ὀφρύος τοῦ *Αἴμου* εἶνε 100 χιλμ. μεταξύ δὲ τούτων κεῖται ἡ ἄνω τοῦ *Ἐβρου* κοιλάς, ἡ *Ἀνθαιμος* καὶ ἡ μεταξύ τοῦ *Αἴμου* καὶ *Ἀνθαίμου* στενὴ κοιλάς.

Ἐν τῇ δυτικῇ δὲ *Ροδόπῃ* ἐπικρατεῖ *NA* διεύθυνσις, ἣτις ἰδίως ἐκδηλοῦται ἐν τῇ διευθύνσει τῶν κοιλάδων τοῦ *Νέστου* καὶ τοῦ *Στρυμόνος*. Ἐτέρα νοτιωτέρα ράχισ, ἀκολουθοῦσα τὴν διεύθυνσιν τοῦ *Νέστου* καὶ τῶν νοτίων κρασπέδων τῆς *Ροδόπης*, ἔχει ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὑψηλοτέρας τὰς βρεῖας κορυφὰς καὶ ἐγκλείει μετὰ τῆς βορείας ράχεως τὴν ἐκτεταμένην *λεκάνην* τοῦ *Ἄρδα*, παραποταμίου τοῦ *Ἐβρου*, συμβάλλοντος ἐν αὐτῇ τῇ *Ἀδριανουπόλει*. Ἡ *λεκάνη* αὕτη εἶνε πολλαχῶς διαμεμελισμένη καὶ δασόφυτος ὀρεινὴ χώρα, ἥς αἱ κορυφαὶ φθάνουσι μέχρι 1000 μ. καὶ πλέον. Διέσχισε δὲ ὁ *Ἄρδας* τὴν δυσδιάβατον καὶ στενὴν αὐτοῦ φάραγγα, ἐν ἣ ῥεεῖ, διὰ μέσου τραχειτικῶν ὀρέων· ὄμειαι εἶνε καὶ αἱ κοῖται ἄλλων ποταμίων ρεόντων πρὸς *B* καὶ χυνομένων εἰς τὸν ἄνω *Ἐβρον*.

Παρὰ τοὺς νοτίους τῆς *Ροδόπης* πρόποδας ἐξαπλοῦται ἡ εὐρεῖα τῆς *N. Θράκης* ἀγχίαλος πεδιάς, ἣτις εἶνε εὐφορωτάτη καὶ γέννημα ποταμῶν, ἰδίως τοῦ *Νέστου*, κατάλληλος διὰ καπνὸν καὶ βάμβακα. Ἡ ὀρεινὴ δὲ *Θάσος* πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀποσπασθὲν τῆς *Ροδόπης* τμήμα, ἐνῶ, ὡς ἐμνήσθημεν, ἡ ἐπίσης ὀρεινὴ *Σαμοθράκη* (1600 μ.), ὡς ἀπόσπασμα τῶν *N. τῆς Θράκης* ὀρέων, ἡ *Ἰμβρος* δὲ καὶ ἡ *Λήμνος* ὡς συνέχεια τῆς *Θρακικῆς* χερσονήσου. Καὶ ἡ μὲν *Θάσος* καὶ *Σαμοθράκη* συνίσταται ἐκ γρανίτου, μαρμαρυγιακοῦ σχιστολίθου καὶ εἶνε δασόφυτοι καὶ εὐὗδροι, ἡ δὲ *Ἰμ-*

βρος καὶ Λῆμνος ἀποτελοῦνται ἐκ τραχειτικῶν κυρίως πετρωμάτων, ἄδενδροι καὶ ἄνυδροι.

Ἡ *διαγώνιος τοῦ Νέστου κοιλάς*, ἔχοντας τὰς πηγὰς αὐτοῦ πλησίον τῶν τοῦ Ἐβρου, ἀποχωρίζει ἀπὸ τῆς Ροδόπης τὸ δυτικὸν αὐτῆς τμήμα, ὅπερ δὲν ἐμπεριέχει μὲν πολλοὺς τραχεΐτας, μεγάλην ὅμως ἐγκλείει ποσότητα κρυσταλλοπαγῶν ἀσβεστολίθων (μαρμάρων). Διαρρέει δὲ ὁ Νέστος κατὰ πρῶτον τὸ 900 μ. ὕψος ἔχων ὑψίπεδον τοῦ Ρασλοῦγ (Ἑλλ. *Μεαμία* ;), ὅποθεν πολλὰ παραποτάμια παραλαμβάνει, καὶ ἀκολουθῶς διανοίγει ὁδὸν ἐν τῇ δυσβάτῳ καὶ στενῇ φάραγγι τοῦ *Κιζ-Δερβέν*, διασχιζούση μᾶζαν τραχειτικὴν ἐν τῇ μέχρι 500 μ. ἐγκοιλουμένη λεκάνῃ τοῦ *Νευροκοπίου*, καὶ ἐκ ταύτης εἰσέρχεται εἰς τὴν ἔτι στενοτέραν κοιλάδα τὴν πρὸς τὴν παραλίαν φέρουσαν. Διὰ τοῦ ὑψιπέδου τῆς Ρασλοῦγ ἀποχωρίζεται τῆς Ροδόπης ὁ ἐκ συνηίτου συνιστάμενος *Ὀρβηλος* (Περίμ-Δάγ), ὅστις κατὰ τὸ *Ἴελ-Τεπέ* λαμβάνει ὕψος 2681 μ. παρὰ τοὺς πρόποδας δ' αὐτοῦ ἔχει τὴν γαληνιαίαν λίμνην *Πάπα*(;). Ἐπι ἀπωτέρω νοτιώτερον, ἐνθα ἐμφανίζονται μάρμαρα, ἢ διεύθυνσις τῶν ὄροστοιχιῶν εἶνε μᾶλλον ἀνατολική, ἐν τῷ ἐξ ἀρχαιοτάτου δὲ μάλιστα ἀσβεστολίθου ὄγκῳ τοῦ *Λυσῶρον* (1600 μ. Βὸς-Δάγ) καθίσταται ΑΒΑ. Ἡ ράχis δὲ τούτου χωρίζει τὴν μικρὰν τῆς *Λισης* (610 μ.) βαθεῖαν κοιλότητα, δι' ἐγκατακρημνίσεως γεννηθεῖσαν, ἀπὸ τῆς ὁμοίας καὶ μείζονος τοῦ *Δραβήσκου* (Δράμας), ἥτις διὰ ράχεως 196 μέτ. ὑψηλῆς καὶ 4 χιλμ. πλατείας καὶ ἐξ ἀρχαιοτάτων πετρωμάτων συνισταμένης χωρίζεται ἀπὸ τὸν κόλπον τῆς Καβάλλας, τοῦ ὁπίου ὁ μυχὸς ὑπὸ ἀβαθοῦς ἐλώδους λίμνης, τῆς *Βερεκετλύ*, καταλαμβάνεται.

Ἐπιψηλοτέρα ταύτης ράχis ἐν τῷ ἐσωτερικῷ καὶ παραλ-

λήλως διήκουσα εἶνε τὸ *Βουνὰρ-Δὰγ* (1870 μ.), ἀποτελουμένη ἐπίσης ἐξ ἀρχαιοτάτων πετρωμάτων. Ἀμφότεραι δὲ αἱ λεβητοειδεῖς κοιλότητες ἢ κοιλάδες, ἢ τε τῆς *Λίσης* καὶ ἢ τοῦ *Δραβήσκου*, χύνουσι τὰ ὕδατα αὐτῶν διὰ τῆς εἰς τὴν λίμνην τοῦ Ἀχινού χυνομένης *Ἀγκίστας* καὶ οὕτω διὰ τοῦ συγκοινωνοῦντος μετ' αὐτῆς Στρυμόνος ποτ. εἰς τὸ Αἰγαῖον. Ὁ ποτάμιον τῆς *Λίσης* εἰσρέει εἰς καταβόθραν τοῦ Δυσώρου καὶ μετὰ ὑπόγειον ροὴν 3¹)₂ χιλμ. ἐμφανίζεται πάλιν ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ *Δραβήσκου*. Ἡ *Βερεκετλὺ* λίμνη κεῖται 3 χιλμ. μακρὰν τῆς θαλάσσης, ὁμοία καθόλου πρὸς τὴν τῆς Θεσσαλίας λίμνην *Βοιβηίδα* (Κάρλαν), ὅηλ. ὅταν ὑπερπληρῶται τότε χύνει τὰ ὕδατα αὐτῆς εἰς τὴν *Δραμανίτσαν*. Ἐπὶ τῆς Β. ταύτης ὄχθης παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ χρυσοφόρου *Παγγαίου* (Πρινάρι, 1870 μ.) σώζονται τὰ εἰρεῖπια τῆς ἀρχαίας μεταλλευτικῆς πόλεως *Φιλίππων*, ἐνθα τῶ 42 π. χ. ὁ *Βροῦτος* καὶ ὁ *Κάσσιος* ἠττήθησαν ὑπὸ *Ὀκταβίου* καὶ *Ἀντωνίου*. Εἶνε δὲ καὶ τὸ *Παγγαῖον* ὄρος τμημα τῆς Ροδόπης ἐπομένως καὶ τοῦτο ὁρογραφικῶς ἀνήκει εἰς τὴν Θράκην.

Ἐτι μείζων τῆς τοῦ *Δραβήσκου* εἶνε ἡ ἐγκατακρημνίσεως τῶν *Σερρῶν* κοιλάς, εὐρισκομένη ἐντὸς γνευσίου καὶ μαρμαρυγικοῦ σχιστολίθου καὶ δυναμένη νὰ θεωρηθῇ ὡς ὄριον τῆς Ροδόπης. Ἡ κοιλάς αὕτη ἐξαπλουμένη κατὰ διεύθυνσιν NABΔ, ἔχει μῆκος μὲν 80 χιλμ. καὶ μέγιστον πλάτος 15 χιλμ. ὀλίγιστον δὲ ὑπὲρ τὴν θάλασσαν ἐξέχει καὶ ἐν μέρει εἶνε εἰσέτι πλήρης ὕδατος. Ἀμφότεραι δὲ αἱ λίμναι τῆς κοιλάδος ταύτης, ἢτοι ἡ *Κερκινίτις* (Βουτκόβου) καὶ ἡ στενὴ καὶ μακρὰ τοῦ Ἀχινού (158 □ χιλμ.), εἶνε λείψανα τῆς μεγάλης ἐκείνης λίμνης, ἣτις ἐν ἄλλοις γεωλογικαῖς χρόνοις ἐπλήρου ἄπασαν τὴν κοιλάδα τῶν *Σερρῶν*, πρὸς ἐπίχωσιν

τῆς ὑποίας καὶ ἀποξήρανσιν συνετέλεσεν ὁ **Στρυμῶν** ποταμός. Ἡ **Κερκινίτις** (;) εἶνε τὸ ΒΔ ἀπόσπασμα τῆς πάλαι μεγάλης λίμνης, ἣν ὁ Στρυμῶν ἐκ πλαγίου, ἐκ βορρᾶ, εἰσβαλὼν, ἀπεξήρανε. Ἡ δὲ τοῦ Ἀχινῶ λίμνη εἶνε τὸ κατώτατον τμῆμα τῆς λίμνης ταύτης, πρὸς πρόσχωσιν τῆς ὑποίας καὶ ἄλλα συνετέλεσαν ποτάμια, ὡς ἡ Ἀγκίστα. Αἱ **Σέρραι** κεῖνται ἐπὶ χώρας εὐφόρου καὶ εὐύδρου παρὰ τὰ χεῖλη τῆς κοιλάδος ταύτης, ἣτις ἐπεκτείνεται καὶ πρὸς Δ. μέχρι τῆς στρογγύλης λεκάνης τῆς **Πρασιάδος** (Δοῖράν) λίμνης, ἧς ὁμως τὰ ὕδατα χύνονται εἰς τὸν Ἀξιόν.

Ἐνταῦθα, λοιπόν, ἐπὶ τῶν ροῶν τοῦ Στρυμόνος κεῖνται τὰ ὀυτικά ὄρια τῆς Ροδόπης καὶ ἐπομένως ταῦτα εἶνε καὶ τὰ ὄρεογραφικὰ ὄρια τῆς Θράκης. Αἱ πηγαὶ δὲ τοῦ Στρυμόνος κεῖνται ἐπὶ τῆς Ν. κλιτύος τοῦ Σκομίου, ὅστις δι' ὀφιοειδοῦς κοίτης διέρχεται κατὰ πρῶτον τὰς λεκάνας τοῦ **Τσίρηβα** (;) καὶ τοῦ **Ραδομίρ** (;) καὶ διευθυνόμενος πρὸς τὰ ΔΑΔ, λαμβάνει ἔπειτα ἄνωθεν τῆς λεκάνης τοῦ **Κιοστινδιλίου** (506 μ.) ΝΝΑ διευθύνσιν μέχρι τῆς κοιλάδος τῶν Σερρῶν. Μέχρι δὲ τῆς εἰσόδου αὐτοῦ εἰς τὴν κοιλάδα ταύτην, ἐν ἣ τὸ ὑπὲρ τὴν θάλασσαν ὕψος εἶνε 61 μ. ὁ Στρυμῶν εἶνε χειμαρρῶδης ὡς ἔχων σημαντικὴν κλίσιν. Ὀλόκληρον δὲ τὸ μῆκος τῆς κοίτης αὐτοῦ ἀνέρχεται εἰς 362 χιλμ.

4) **Κλιματολογία τῆς Θράκης**. Ἐκ τῆς ἐρεύνης τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ τῶν περὶ τοῦτο χωρῶν κατεδείχθη, ὅτι ποτὲ ἡ Ἑλληνικὴ χερσόνησος συνεδέετο μετὰ τῆς Μικρασίας διὰ τῆς **Ἑλληνοασιατικῆς κληθείσης ἡπέρου**, ἣτις ἦτο χώρα λιμνώδης, εὐήλιος καὶ ἀναπεπταμένη, ἐν ἣ ἔζων ζῶα τροπικῶν κλιμάτων, οἷον πίθηκοι, ἐλέφαντες, ρινωκέρωτες, ἵπποπόταμοι κτλ. (Πικέρμιον, Σάμος, Κρήτη, Πελοπόννησος). Τὴν χώραν ἐκείνην κατέχει νῦν τὸ Αἰγαῖον πέ-

λαγος, λείψανα δ' αὐτῆς καὶ ἀποσπάσματα εἶνε αἱ *Κυκλάδες*, ἡ *Εὐβοία*, ἡ *Κρήτη* καὶ αἱ ἄλλαι νῆσοι τοῦ *Αἰγαίου*.

Κατὰ τὴν πρώτην ἠωκαινικὴν ἢ *Μεσόγειον βαθμίδα*, ἣτις εἶνε ἡ ἀρχαιοτάτη τῆς τριτογενοῦς, καὶ ἡ **Θράκη** ἀπετέλει συνεχῆ χώραν μετὰ τῆς *Μικρασίας*, ἣς ὄρια πρὸς Ν ἦτο ἡ *Κιλικία*, ἡ *Καρία*, καὶ ἡ *Κύπρος*, πρὸς Δ δὲ ἡ Ἑλληνοασιατικὴ ἥπειρος. Ἡ αὐτὴ ἐπεκράτει γεωλογικὴ κατάστασις καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς δευτέρας *Μεσογείου βαθμίδος* καὶ μόνον μικραὶ τινες μεταβολαὶ ἐπῆλθον πρὸς Ν καὶ Α. Ἡ *Σαρματικὴ Θάλασσα* τῆς μειοκαίνου (νεωτέρας τῆς ἠωκαινικῆς) ἐποχῆς ἔφθανε μέχρι *Βιέννης* καὶ διὰ τῆς *Οὐγγαρίας* καὶ τῆς *λεκάνης* τοῦ *Ἰστροῦ* ἐκάλυπτε μέγα μέρος τῆς Ν *Ρωσίας* ὡς καὶ ὀλόκληρον τὸν *Πόντον* καὶ πρὸς Ν διὰ μέσου τῆς *Θράκης* ἔφθανε μέχρι τῆς *Τροίας* καὶ τῆς *Χαλκιδικῆς*. Κατὰ τὴν διάρκειαν δὲ τῆς παρακολουθησάσης τὴν μειόκαινον πλειοκαίνου ἐποχῆς ὑφίστατο εἰσέτι ἡ Ἑλληνοασιατικὴ ἥπειρος, ὅτε οὔτε τὸ *Αἰγαίου πέλαγος*, οὔτε ἡ *Προποντις* καὶ τὰ στενὰ τοῦ *Βοσπόρου* καὶ *Ἑλλησπόντου* ὑπῆρχον, ἀλλὰ χώρα λιμνώδης. Ἡ *Μεσόγειος θάλασσα* εὐρίσκετο τότε νοτιώτερον τῶν Ν ἀκτῶν τῆς Ἑλληνοασιατικῆς ἡπέρου, ἐκεῖθεν δηλ. τῆς *Κρήτης* καὶ *Κύπρου*. Ἐν τῇ περιοχῇ δὲ τῆς *Προποντιδος* τὰ μὲν ὄρη τῆς *Στράντζας* μετὰ τῆς συνεχείας αὐτῶν *Τσατάκ-Δάγ* ἀπετέλουν τὸ ἀνατολικὸν τμήμα ἐνὸς νῦν ἐξαφανισθέντος μεσεύοντος μέλους μεταξὺ *Αἴμου* καὶ *Ροδόπης*, τὸ δὲ *Τεκίρ-Δάγ* (Ἱερὸν ὄρος) συνέιχετο μετὰ τῶν ἀπέναντι τῆς *Μικρασίας* ὄρων.

Ἐνῶ δὲ τοιαύτην ὄψιν εἶχεν ἡ ΝΑ *Εὐρώπη* κατὰ τοὺς ἀρχαίους τούτους γεωλογικοὺς χρόνους, ἄρχεται βραδέως κατα-

1 Σημ. Ἐκλήθη οὕτω ἐκ τοῦ τὰς Β. ἀκτῶν τοῦ Πόντου κατοικήσαντος τὸ πάλαι Σκυθικοῦ ἔθνους *Σαρμάται* ἢ *Σαυρομάται*.

βυθιζομένη ἢ Ἑλληνοασιατικὴ ἡπειρος· χωρεῖ δὲ ἡ κατα-
 βύθισις αὐτῆς εἰς χρόνους γεωλογικοὺς νεωτάτους, εἰς τὴν ἐ-
 ποχὴν ἴσως ἐκείνην, καθ' ἣν εἶχον ἐμφανισθῆ καὶ οἱ πρῶτοι
 τῆς *λιθίνης ἐποχῆς* ἄνθρωποι, ὧν αἱ γενεαὶ ὑπῆρξαν μάρ-
 τυρες τοιαύτης βαθμιαίας ἐξαλλοιώσεως τῆς ΝΑ Εὐρώπης
 καὶ τῆς γενέσεως τοῦ Αἰγαίου πελ. Ἐν τῷ μεταξύ ὁ Πόν-
 τος, ὅστις ἄχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐξηπλοῦτο πρὸς Β τοῦ
Αἴμου, τῆς *Κριμαίας* καὶ τοῦ *Καυκάσου*, μετεκινήθη πρὸς Ν
 ὅπου καὶ νῦν ἐξαπλοῦται καὶ διὰ τῶν διαρρωγῶν τοῦ *Βοσ-*
πόρου, τῆς *Προποντιδος* καὶ τοῦ *Ἑλλησπόντου*, ἠνώθη
 βραδύτερον διὰ τοῦ σχηματισθέντος Αἰγαίου πελ. μετὰ τῆς
 Μεσογείου.

Τοιαύτη ἐν συντόμῳ ἡ γένεσις τῶν παραλίων καὶ τῶν θα-
 λασσῶν τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου, ἥτις ὡς ἐκ τῆς ἐπι-
 καιρίου αὐτῆς θέσεως ἐν μέσῳ τριῶν ἡπείρων καὶ τοῦ θαυμα-
 σίου καὶ ἁρμονικοῦ αὐτῆς θαλασσίου διαμελισμοῦ καὶ τῶν
 ὀρέων τῆς ἔχει κλίμα λαμπρόν, ἰκανὸν ν' ἀναδείξῃ καὶ ν' ἀ-
 ναθρέψῃ λαὸν προοδευτικόν, φίλεργον καὶ φιλελεύθερον. Ἐπει-
 δὴ δὲ ἐπὶ πολὺ ἤθελον ἐπεκταθῆ περιγράφων τὸ κλίμα ὀλο-
 κλήρου τῆς Ἑλλ. χερσονήσου καὶ καταδεικνύων τὸ ἀμετά-
 βλητον αὐτοῦ, περιορίζομαι ἐνταῦθα εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ κλί-
 ματος τοῦ κορμοῦ τῆς Ἑλλ. χερσονήσου καὶ ἰδίᾳ τοῦ τῆς
Θράκης, εἰ καὶ δὲν ἔχει ἐξακριβωθῆ τοῦτο μετὰ τῆς δεούσης
 ἐπιστημονικῆς ἀκριβείας, ἐλλείψει πολλῶν μετεωρολογικῶν
 σταθμῶν.

Λέγοντες κλίμα *θαλάσσειον*, νοοῦσιν οἱ γεωγράφοι τὸ κλί-
 μα χώρας τινός, ἐν ἣ δὲν ὑπάρχει μεγάλη διαφορὰ μεταξὺ
 χειμῶνος καὶ θέρους (θερμὸς χειμῶν καὶ ὄροσερόν θέρους), ἡπει-
 ρωτικὸν δὲ ἐν ἣ μεγάλη διαφορὰ μεταξὺ θέρους καὶ χειμῶ-
 νος (χειμῶν παγετώδης καὶ θέρους καυστικόν). Τὸ κλίμα δὲ

τοῦ τραπεζοειδοῦς τῆς Ἑλλ. χερσονήσου τμήματος, ἐξ οὗ ἀποκλείεται τὸ Ἑλλ. κράτος, δὲν εἶνε καθαρῶς θαλάσσιον, ἀλλὰ μᾶλλον ἀποτελεῖ δεσμόν, συνδέοντα τὸ καθαρῶς θαλάσσιον (ἢ ὠκεάνειον) κλίμα μετὰ τοῦ ἠπειρωτικοῦ τῆς Εὐρώπης. Ὅθεν προσεγγίζει πολὺ πρὸς τὸ κλίμα τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης (Αὐστρίας, Γερμανίας κτλ.), χαρακτηριζόμενον διὰ τῶν ἀφθόνων κατὰ τὸ θέρος βροχῶν καὶ τῶν συνήθων κατὰ τὸν χειμῶνα χιόνων.

Τὴν αἰτίαν δὲ ταύτην πρέπει ν' ἀποδώσωμεν εἰς τὰ ὑψηλὰ αὐτῆς ὄρη, τὰς πέριξ θαλάσσας, τὸ πλάτος αὐτῆς ἐξ Α πρὸς Δ καὶ εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἐκ τῶν στεππῶν τῆς Ρωσίας πνεόντων ψυχρῶν ἀνέμων. Οἱ τῆς Μεσογείου θερμοὶ ἄνεμοι ἐμποδίζονται ὑπὸ τῶν ὑψηλῶν ὄρέων.

Τὸ πλεῖστον δὲ τοῦ τμήματος τούτου τῆς χερσονήσου ἔχει τοὺς χειμῶνας ψυχροὺς. Οὕτω αἱ ἰσόθερμοι γραμμὰὶ τοῦ 0⁰ τοῦ Κελσιακοῦ θερμομέτρου περικλείουσι τὸ τρίτον τῆς χώρας, αἱ δὲ τῶν 2⁰ καὶ 4⁰ Κελσίου ὑπὲρ τὸ μηδὲν ἀκολουθοῦσι τὰ δυτικὰ παράλια τῆς χερσονήσου καὶ τὰ τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῆς ἀπὸ τῆς Μεσογείου θαλ. χωρίζοντα ὄρη. Ἡ μέση τοῦ χειμῶνος θερμοκρασία τῆς Σόφιας φθάνει εἰς—20,7 Κ. (ὡς ἡ τῆς Καινιγιςβέργης), τὸ μέγιστον δὲ ψυχρὸς αὐτῆς ἔφθασεν εἰς 19⁰, ἐνῶ ἐπὶ τοῦ ὄροπεδίου τοῦ Αἰμ κατῆλθε τὸ θερμομέτρον μέχρις 25⁰,2 ὑπὸ τὸ μηδὲν, χειμῶν πράγματι Σκυθικός. Τὸ Βουκουρέστιον, κείμενον ἐκτὸς τῆς Ἑλλ. χερσονήσου καὶ εὐρισκόμενον ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν Σκυθικῶν ἀνέμων (90 μ. ὑπὲρ τὴν θάλ.) ἔχει χειμῶνας Σκυθικοὺς, διότι παρετηρήθη ἐν αὐτῷ τὸν χειμῶνα ψυχρὸς 28⁰,7 ὑπὸ τὸ μηδὲν.

Πρὸς τὰ Β δὲ μέρη τῆς χερσονήσου ἡ διάρκεια τῆς ψυχρᾶς τοῦ ἔτους ὥρας εἶνε μακρά, διότι διαρκεῖ ἀπὸ τῶν μέσων Ὀκτωβρίου ἄχρι τῶν μέσων τοῦ Μαΐου. Ὁ περιηγητῆς

Τούλα ἐπὶ τοῦ Αἴμου εἰς ὕψος 1400 μέτρων (ὅσον περίπου ἡ Πάρνης) τῇ 16 Σεπτ. 1875 εἶδε πίπτουσαν χιόνα καὶ ἐπὶ ἡμέρας ἄτηκτον διαμείνασαν. Ἐπίσης καὶ εἰς τὸ *Σαμάκοβον* ὁ *Ροκστρώ* κατ' αὐτὸν τὸν Ἰούνιον παρετήρησε χιόνα. Τὸ *Ρίλον* δὲ μόνον ἐπὶ ἓνα μῆνα κατ' ἔτος μένει ἄνευ χιόνων, αἱ δὲ τοῦ Αἴμου ὑψηλαὶ κορυφαὶ φέρουσι χιόνας μέχρι τέλους Ἰουλίου. Ὡς ἐκ τούτου, ἐπειδὴ πολλαὶ χιόνες πίπτουσιν ἐπὶ μεγάλου μέρους τοῦ τμήματος τούτου τῆς Ἑλλ. χερσονήσου, αἵτινες ἐπὶ πολὺν χρόνον διαρκῶς διαμένουσι, πρέπει νὰ θεωρήσωμεν τὸ κλίμα τούτου ὡς ἐντελῶς ὅμοιον πρὸς τὸ τῆς Α. Γερμανίας, καίτοι ὑπάρχει διαφορά 10 μοιρῶν Β. πλάτους.

Μόνον αἱ λοφώδεις χῶραι καὶ τὰ παράλια πεδία τῆς *Αλβανίας*, *Μακεδονίας* καὶ *Θράκης* ἔχουσι τοὺς χειμῶνας ἠπιωτέρους. Οὕτω τὸ *Δυρράχιον* κατὰ τὸν Ἰανουάριον ἔχει μέσην θερμοκρασίαν 7⁰,8 Κελσίου ὑπὲρ τὸ μηδέν, ἡ *Θεσσαλονίκη* 4⁰, καὶ ἡ *Κωνσταντινούπολις*, ἥτις κεῖται μεταξύ δύο θαλασσῶν, 5⁰,8 Κ. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ πόλις αὕτη διατελεῖ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ψυχροτάτων Σκυθικῶν ἀνέμων, αἵτινες ὀλίγιστον θερμαίνονται διερχόμενοι τὸν Πόντον, διὰ τοῦτο παρατηροῦνται ἐν αὐτῇ κατὰ περιόδους καὶ μεγάλα ψύχη, 8⁰,2 καὶ πλέον ὑπὸ τὸ μηδέν. Ἄν δὲ καὶ κεῖται ὑπὸ τὸ αὐτὸ τῆς *Νεαπόλεως* γεωγραφικὸν πλάτος, ἐπὶ ἑβδομάδας ἡ Κωνσταντινούπολις διαμένει ὑπὸ τὴν χιόνα τεθαμμένη, ἐνίοτε δὲ μάλιστα καὶ αὐτὸς ὁ *Βόσπορος* ὑπὸ στρώματος πάγου καλύπτεται, ἐφ' οὗ δύναται ἐπ' αὐτοῦ νὰ βαδίζωσιν οἱ ἄνθρωποι. Ὑπολογίζουσι δὲ διὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν κατὰ μέσον ὄρον 13,7 *κρυμῶδεις* (παγετώδεις) ἡμέρας ἀπὸ Νοεμβρίου ἄχρι Μαρτίου, αἵτινες ὅμως ἔφθασαν ἐνίοτε καὶ μέχρι 33.

Ἐνῶ δὲ οἱ χειμῶνες εἶνε τοσοῦτο ψυχροί, τὰ *θέρη* εἶνε

καυστικότητα σχετικῶς. Οὕτω ἡ μέση θερμοκρασία τῆς Σόφιας εἶνε 20⁰,2 Κ. ἡ δὲ Μακεδονία καὶ Θράκη εἶνε θερμότεραι. Ἡ Κωνσταντινούπολις π.χ. εἰς τὴν ὑπόριαν κατὰ τὸ θέρος πνέουσιν ἄνεμοι ἰσχυροὶ καὶ ψυχροὶ ἀπὸ τὸν Πόντον, ὁ Αὐγούστος ἔχει θερμοκρασίαν 23⁰,5 Κ. Ἐν Ἀλβανίᾳ ἡ μέση τοῦ Ἰουλίου θερμοκρασία ἐπὶ λοφωδῶν αὐτῆς ἐκτάσεων ἀνέρχεται μέχρις 25⁰ Κ. (Ζηροράχιον 24⁰,7 Κ. Αὐλῶν 25⁰,3), Πρὸς τὸν ἠπειρωτικὸν δὲ τοῦ κλίματος χαρακτηῖρα ἀντιστοιχεῖ καὶ ἡ αἰφνιδια κατὰ τὸ θέρος ἀνύψωσις τῆς θερμοκρασίας. Οὕτω π.χ. ἐν Βουκουρεστίῳ παρετηρήθη θερμοκρασία 38⁰,7 Κ. ἐν Κωνσταντινουπόλει δὲ 32⁰,8 Κ.

Ὅπως δὲ ἡ διανομὴ τῆς θερμοκρασίας ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς διαμορφώσεως τοῦ ἐδάφους καὶ ἐκ διαφορῶν ἄλλων αἰτιῶν, οὕτω καὶ ἡ ἀτμοσφαιρική θλίψις. Κατὰ τὰς ἐρεῦνας τοῦ Χάνου τὸ βόρειον τραπέζιον τῆς Ἑλλ. χερσονήσου κατὰ τὸν χειμῶνα ἀνήκει εἰς περιοχὴν, ἐν ἣ ἡ Οὐγγαρία, ἡ Τρανσυλβανία καὶ ἡ Ρουμανία, ὑψηλῆς ἀτμοσφαιρικῆς θλίψεως, ἐν ἣ ἡ θλίψις διαρκῶς μέχρι τοῦ Ἰανουαρίου αὐξάνει καὶ φθάνει μέχρι 766 χιλιομέτρων τοῦ βαρομέτρου, ἐνῶ συγχρόνως ὑπὲρ τὴν θερμὴν Μεσόγειον θάλ. ἐπικρατεῖ ἐν γένει μικροτέρα θλίψις καὶ περιοδικῶς ὑπὲρ τὴν κεντρικὴν τῆς Μεσογείου λεκάνην μέχρι τοῦ Ἀδρια ἀναπτύσσονται ποσὰ ἔτι μικροτέρας θλίψεως (κατὰ τὸν Ἰανουάριον κάτωθεν τῶν 762 χιλιοστόμ.). Κατὰ τὸ θέρος ὅμως ἡ θλίψις κατέρχεται σημαντικῶς (μέχρι 760 χιλιοστόμ. κατὰ μέσον ὄρον), ἰδίως κατὰ τὸν Μάιον ἐν Βουλγαρίᾳ παρατηρεῖται ἡ ἐλαχίστη θλίψις, ἐῶ ὑπὲρ τὴν ΝΑ Μεσόγειον θάλ (757 χιλιοστόμ.) καὶ ἐπὶ πλέον ὑπὲρ τὰς συνορευούσας πρὸς ταύτην χώρας τῆς Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς ἀναπτύσσεται περιοχὴ λίαν μικρᾶς ἀτμοσφ. θλίψεως. Ὅθεν ἐπικρατοῦσιν ἐνταῦθα κατὰ μὲν τὴν θερμότεραν τοῦ ἔτους ἐποχὴν ἄνεμοι,

ὧν ἡ διεύθυνσις ἀπὸ τῆς βορείας διευθύνσεως μόλις περὶ τὰς 45 μοίρας συνήθως ἀποκλίνει, χωρὶς ἐν τούτοις ν' ἀποκλείωνται καὶ ἄλλαι διευθύνσεις, κατὰ τὸν χειμῶνα δὲ ἡ χώρα καταφανεῶς εἰσαρπάζεται ὑπὸ τῆς ἐπικρατοῦσης κυκλωνοειδοῦς κινήσεως τῆς ὑπὲρ τὴν Μεσόγειον ἀτμοσφαιρας καὶ διὰ τοῦτο εἶνε συνήθεις οἱ ἄνεμοι ἐκ μεσημβρινῆς διευθύνσεως. Πάντως ἐκ τούτου καταφαίνεται, ὅτι ἡ περιοχὴ αὕτη καθ' ἅπαν τὸ ἔτος διατελεῖ ἐν τῇ ζώνῃ τῆς μεταβλητῆς τῶν ἀνέμων διευθύνσεως καὶ κατὰ τὸν χειμῶνα μὲν περισσότερον, ὀλιγότερον δὲ τὸ θέρος, καὶ περισσότερον ἄλλων τῆς Μεσογείου χωρῶν, κειμένων ὑπὸ τὸ αὐτὸ γεωγραφικὸν πλάτος. Ἐκ τούτου πρέπει νὰ περιμένωμεν, ὅτι ἡ περιοχὴ αὕτη λαμβάνει εἰς πᾶσαν τοῦ ἔτους ἐποχὴν ἀτμοσφαιρικὰ κατακρημνίσματα (χιόνες, βροχαί, ὄροσον κτλ.), τὸ πλεῖστον δὲ, ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἐλάχιστον ποσόν, κατὰ τὸν Μάιον καὶ συμφώνως πρὸς τὰς παρατηρήσεις τῶν περιηγητῶν κατὰ τὸν Μάιον καὶ Ἰούνιον. Πρὸς τοῦτο ὁμως ἐπιδρῶσι μετὰ τῆς ὀρεινῆς τῆς χώρας καταστάσεως καὶ ἡ θέσις αὐτῆς μεταξύ δύο θαλασσῶν, ὅλως διαφόρων κλιματολογικῶν ἰδιοτήτων, τοῦ *Εὐξεινου* δηλ. Πόντου, ὑποκειμένου εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῶν στεππῶν τῆς Ρωσίας, καὶ τῆς Μεσογείου θαλ. ἥτις πρὸς νότον μὲν εἶνε ἀνοικτὴ, πρὸς Β. δὲ ὑπὸ ἕρων προστατεύεται καὶ ἐπομένως ἐμπεριέχει ὕδωρ θερμόν. Ὅθεν τὸ ποσὸν τῶν ἀτμοσφαιρικῶν κατακρημνισμάτων τοῦ τραπέζιον τῆς Ἑλλ. χερσονήσου πρέπει νὰ κατάγῃται κυρίως ἐκ τοῦ Πόντου, ἐφ' οὗ ἄλλως τε κατὰ Ὀκτώβριον καὶ Νοέμβριον φαίνεται, ὅτι ἐνεργεῖ σύνθλιψις ἢ συνίξησις τῆς ἀτμοσφαιρικῆς θλίψεως.

Ὅθεν βεβαιοῦται ἐκ τούτου, ὅτι τὸ τραπέζιον τῆς Ἑλλ. χερσονήσου λαμβάνει καθ' ἅπαν τὸ ἔτος ἀτμοσφαιρικὰ κα-

τακρημνίσματα, όπως και ἡ ὑγρασία τοῦ ἀέρος εἰς πᾶσαν τοῦ ἔτους ἐποχὴν εἶνε ἐπίσης σημαντικὴ. Οὕτω ἐν Σόφια κατὰ μέσον ὄρον ἡ μέση ὑγρασία τῶν 4 τοῦ ἔτους ὥρων εἶνε 94, 80, 68, 75⁰), ἡ δὲ ἐτησία 79⁰), ἥτις προσεγγίζει πολὺ πρὸς τὴν τῆς Δ. Γερμανίας. Ἐπίσης καὶ αἱ χεινοῶδεις ἡμέραι κατ' ὅ μόνον ἡμέρας εἶνε ὀλιγώτεραι τῶν τῆς Δ. Γερμανίας.

Λίαν ὁμως παραδόξον εἶνε, ὅτι τὸ θέρος, ὅπερ ἐν ταῖς ἄλλαις τῆς Μεσογείου θαλ. χώραις εἶνε κατ' ἐλάχιστον ὑετῶδες, ἐν τῷ τμήματι τούτῳ τῆς Ἑλλ. χερσονήσου εἶνε λίαν βροχερόν, ἴσως δὲ καὶ ἐν τισὶ τούτου τόποις βροχερώτερον ἢ κατὰ τὸ ἔαρ, ὅπερ ἐπὶ τῶν ὑψιπέδων τῆς Μεσογείου χωρῶν εἶνε ἢ μᾶλλον τοῦ ἔτους ὑετώδης ὥρα. Ἡ μεγίστη δὲ ποσότης τῶν ἀτμοσφαιρικῶν κατακρημνισμάτων πίπτει κατὰ τὸ τέλος τοῦ ἔαρος, ἢ κατ' ἀρχὰς τοῦ θέρους, κατὰ Μάϊον καὶ Ἰούνιον, ὅπερ ἐν σχέσει εὐρίσκεται πρὸς τὴν ἐλάχιστην, ὡς ἐμνήσθημεν, κατὰ Μάϊον ἀτμοσφαιρικῆς θλίψιν. Κατὰ τὸ τέλος ὁμως τοῦ θέρους, ὡς καὶ κατὰ τὸ φθινόπωρον, βρέχει ὀλιγώτερον, διότι κατὰ Σεπτέμβριον ἐν ἐπάσῃ τῇ ΝΑ Εὐρώπῃ ἐπικρατεῖ μεγάλη ἀτμοσφαιρικὴ θλίψις.

Ὅτι δὲ τὸ βροχερόν τοῦ θέρους ἐξαπλοῦται καὶ ἐπὶ τῆς Ροδόπης ἐξάγεται ἐκ περιγραφῆς τοῦ παρὰ τοὺς Β. πρόποδας τοῦ Μουσσαλλᾶ κειμένου Σαμακόβου (940 μ. ὑπὲρ θάλ.), ἣν δίδει ὁ φυτολόγος Ρόκστρω. «Ὅτι ἐν Σαμακόβῳ κατὰ τὸ ἔαρ καὶ θέρος παρέχει ἡ φύσις ἐ, ὑπερμέτρῳ, ἐνίστε δὲ καὶ ἀνυποφόρῳ πλησμονῇ, εἶνε ὕδωρ. Ὑδωρ ἀνωθεν ἡμῶν, ὕδωρ κάτωθεν ἡμῶν | Ραγδαϊόταται βροχαὶ καταπίπτουσι συχνότατα κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, καταπλημμυροῦσαι πάντας τοὺς χειμάρρους καὶ τὸν Ἴσικρ ποταμόν.

Ὀλίγαι μόνον ὁδοὶ τοῦ Βαρόσχ (τῆς βουλγαρικῆς συνοικίας) ὑπάρχουσιν, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἢ ὑπὸ τὰς ὁποίας δὲν ὑπάρχει ὄχετός, ἐν ᾧ δὲν καταρρέει ὕδωρ παφλάζον. Διὰ τῶν πλειεστων αὐλῶν καὶ κήπων διέρχονται τάφροι, ὧν τὸ χειμάρρῳδες ὕδωρ παραλαμβάνει πᾶσαν ἀκαθαρσίαν. » Τὰ αὐτὰ λέγει καὶ περὶ τοῦ Καζανλίκ ὁ αὐτόπτης μάρτυς στρατηγὸς Μόλτκε. » Δυσκόλως δύναται τις, λέγει, νὰ σχηματίσῃ ἰδέαν περὶ τῆς ἀφθονίας τῶν ὑδάτων τῆς χώρας ταύτης. Ἐὐρον παρὰ τὴν ὁδὸν πηγὴν, 9 δακτύλων παχεῖαν, ἥτις καθέτως ἀπὸ τοῦ κροκαλώδους ἐδάφους ἀναβλύζουσα κατήρχετο ὡς μικρὸς χειμάρρος. Ὅπως ἐν Λομβαρδία εὐτῶ καὶ ἐνταῦθα ἅπαντες οἱ ἀγροὶ καὶ οἱ κῆποι καθ' ἑκάστην ὑπὸ τοῦ ὕδατος συμποτίζονται, ὅπερ καταφέρεται πρὸς τάφρους καὶ αὐλακας. Ἄπασα ἡ κοιλάς εἶνε εἰκὼν τῆς εὐδαιμονίας καὶ πλουσίας καρποφορίας, πράγματι εὐτυχῆς χώρα. Οἱ ἀπέραντοι ἀγροὶ καλύπτονται ὑπὸ ὑψηλῶν καλάμων, οἱ δὲ λιμῶνες ὑπὸ ἀγγελῶν προβάτων καὶ βοῶν. Συγχρόνως ἐπικρέμαται ὁ οὐρανὸς πλήρης πυκνῶν νεφῶν ὀμβρωδῶν, ἀτμιασσωρευόμενα περὶ τὰς χιονοσκεπεῖς τῶν ὄρεῶν κορυφὰς κατὰ διαλείμματα ἐπιβρέχουσι τὰ πεδία. Ἐν τῷ μεταξύ χιμαίρει ὁ ἥλιος ὅπως θερμάνῃ πάλιν τὴν γῆν, ἡ δὲ ἀεὶ εἶνε πλήρης ἀρωμάτων, ὅπερ δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὡς εἰκόνομος λεγόμενον, ὅπως συνηθίζουσιν οἱ περιηγηταί, ἀλλ' εἶνε κατὰ λέξιν ἀντιγραφὴ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κάνιτς λέγει ὅτι δὲν δύναται τις εὐκόλως νὰ σχηματίσῃ ἰδέαν περὶ τοῦ βαθυπρασίνου πέπλου, ὅστις καλύπτει καὶ κατὰ πέλους τοῦ θέρους τὰ ὑψίπεδα τοῦ Δῆμου.

Πάντα ταῦτα καταδεικνύουσιν, ὅτι ἐνῷ ἐπὶ τῶν Ἑλλήνων τῆς Μεσογείου χερσονήσων ἐπικρατεῖ κατὰ τὴν μνησθεῖσαν ὄραν φοβερὰ ξηρασία, ἰδίως δὲ ἐπὶ τῶν παραλίων

τοῦ Ἑλλ. κράτους, ἐν τῷ τραπεζίῳ τῆς Ἑλλ. χερσονήσου εὐνοϊκώταται ὑπάρχουσι συνθῆκαι. Τὴν πλησμονὴν ταύτην τῶν ποταμῶν καὶ ρεϊθρῶν καὶ τὰς ἀφθόνοους βροχὰς κατὰ τὴν ὥραν τῆς μεγίστης θερμότητος αἰτίαν ἔχει ἡ μεγίστη φυσικὴ εὐφορία τῆς χώρας ταύτης καὶ ἰδίως τῆς Βουλγαρίας, Σερβίας καὶ Β. Θράκης, ἥτοι τῆς Ἀνατολικῆς λεγομένης Ρουμηλίας.

Ἄλλαι ὅμως συνθῆκαι ἐπικρατοῦσιν ἐν τῇ νοτιᾷ Θράκῃ καὶ τῇ λοφώδει Ν. Μακεδονίᾳ. Αἱ χῶραι αὗται κατὰ Ἰούλιον καὶ Αὐγουστον εἶνε ξηροὶ, καὶ ἐκτὸς καταιγίδων τινῶν, ὁ καιρὸς εἶνε πάντατε εὐδίας. Οὕτω ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀνὰ τὰς 4 τοῦ ἔτους ὥρας τὰ ἀτμοσφαιρικὰ κατακρημνίσματα εἶνε 36. ₂, 19. ₂, 15. ₃, 29. ₂⁰), ἥτοι τὸ μὲν θέρος πίπτει ἡ ἐλαχίστη τῶν βροχῶν ποσότης, τὸν δὲ χειμῶνα ἡ μεγίστη. Ὅμοιον φαινόμενον παρατηρεῖται καὶ ἐπὶ τῶν παραλίων τῆς Ἀλβανίας. Ἐν Ν. Θράκῃ ἡ ποσότης τῶν βροχῶν δὲν εἶνε μεγάλη, ἐπαρκῆς ὅμως διὰ τὴν γεωπονίαν καὶ κτηνοτροφίαν· οὕτω ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀνέρχεται εἰς 0, 718 μέτ. κατ' ἔτος, ἐν τοῖς μεσογείοι· δὲ ὄρεσι οὐχὶ ὀλιγώτερον τοῦ 1 μέτ. καὶ ἐντὸς λεβητσειδῶν κοιλάδων 0, 800 μ.

Πάντως ἡ Ἑλλ. χερσόνησος κέκτηται μεγίστην ἀφθονίαν ὑδάτων, ὧν ὅμως χρῆσις διὰ τὴν γεωπονίαν καὶ βιομηχανίαν ἐλαχίστη ἐγένετο. Τὰ ὕδατα δὲ ταῦτα δύνανται ἀναμφιβόλως νὰ καταστήσωσι τὴν χώραν ταύτην τὴν πρώτην τῆς Εὐρώπης σιτοφόρον καὶ νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς κινητήριος δύναμις πολλῶν μηχανημάτων.

Χώρα λοιπὸν εὐφορος, μεταλλοφόρος, διότι οἱ γένεσις καὶ οἱ μαρμαρυγιακοὶ σχιστόλιθοι ἐγκλείουσι πάντοτε μέταλλα,

εὐλίμενος καὶ τὴν λαμπροτέραν γεωγραφικὴν κατέχουσα θέ-
σιν, δύναται νὰ καταστῆ εὐδαίμων πλουσία καὶ ἰσχυρά. Κυ-
βέρνησις σώφρων δύναται πάντα ταῦτα νὰ κατορθώσῃ ἐντὸς
χρόνου σχετικῶς ὀλιγίστου.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ
ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

Κατὰ μῆνα Μάρτιον

1897